

Riksdagens protokoll 1997/98:68

Tisdagen den 17 februari

Protokoll
1997/98:68

Kl. 14.00 – 16.37
18.00 – 18.24

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 10 och 11 februari.

2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:178

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:178 av Dan Ericsson (kd) om returburkshanteringen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 mars 1998.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 12 februari 1998

Anna Lindh

Interpellation 1997/98:145

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:145 av Marianne Samuelsson om nedskärningar i skolan.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 19 februari 1998.

Skälet till dröjsmålet var sjukdom.

Stockholm den 12 februari 1998

Ylva Johansson

Enligt uppdrag

Lil Ljunggren Lönnberg

3 § Svar på interpellation 1997/98:129 om högskolornas roll i den regionala utvecklingen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Olof Johansson har frågat statsministern om regeringens vilja att kraftfullt bygga goda forskningsmiljöer vid de nya högskolorna

***Fel! Okänt
växelargument.***

samt vidare om regeringen är beredd att ta upp diskussioner med företrädarna för styrelserna i forskningsstiftelserna för en fortsatt uppbyggnad av forskningen vid de nya högskolorna. Statsministern har överlämnat interpellationen till mig för besvarande.

I budgetpropositionen för år 1997 föreslog regeringen att tilldela samtliga högskolor permanenta och förstärkta forskningsresurser. Uppbyggnaden av forskningen vid de mindre och medelstora högskolorna är ett led i att stärka kvaliteten inom grundutbildningen och att utveckla kreativa forskningsmiljöer. Utöver de permanenta forskningsresurserna erhåller de mindre och medelstora högskolorna 1998 ett direktstöd från forskningsstiftelserna med 138 miljoner kronor samt ibland stöd från landsting, kommuner och företag. Därtill kommer de medel som ges från bl.a. forskningsråden.

Även om det således skett en betydande ökning av den totala andelen av forskningsanlagen till de mindre och medelstora högskolorna utgör de fortfarande en mycket begränsad andel av de totala forskningsresurserna i samhället.

Tillkomsten av forskningsstiftelserna bildade av medel med ursprung i de tidigare löntagarfonderna förändrade delvis förutsättningarna för finansiering av svensk forskning. Möjligheterna att utnyttja samhällets forskningsresurser på ett samordnat och effektivt sätt försämrades. Genom att riksdagen antog regeringens förslag till ändring av stiftelselagen, vilken nu ger regeringen rätt att entlediga och tillsätta ledamöter i stiftelsernas styrelser, har förutsättningarna för ett visst demokratiskt inflytande ökat. Därmed förbättras också möjligheterna att bedriva en samlad forskningspolitik. Forskningsstiftelsernas styrelser ansvarar emellertid självständigt för att bedriva verksamheten i enlighet med stiftelsernas stadgar, som inte har förändrats när det gäller stiftelsernas ändamål.

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, KK-stiftelsen, skall enligt sina stadgar bl.a. finansiera forskning vid mindre och medelstora högskolor inom särskilda profilområden. KK-stiftelsen har beslutat att satsa totalt 195 miljoner kronor de närmaste åren så att de mindre och medelstora högskolornas forskningsverksamhet kan utvecklas snabbare. KK-stiftelsens satsning syftar till att ge högskolorna möjlighet att utveckla en internationellt konkurrenskraftig forskningsverksamhet genom att i samverkan med näringslivet inrikta sig på väl avgränsade spjutspetsområden.

De två andra stora forskningsstiftelserna som ger bidrag till forskning är Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, MISTRA, och Stiftelsen för strategisk forskning, SSF. Dessa har endast till en liten del fördelat medel för forskningsverksamhet vid de mindre och medelstora högskolorna. Forskare från dessa högskolor deltar visserligen i några av de forskningsprogram som koordineras av forskare vid något universitet, men det är uppenbart att det råder en obalans till de etablerade universitetens fördel.

Enligt stadgarna skall Stiftelsen för strategisk forskning och MISTRA främja utvecklingen av starka forskningsmiljöer av högsta internationella klass med betydelse för Sveriges framtida konkurrenskraft. Jag är övertygad om att det finns flera sådana forskningsmiljöer vid de mindre och medelstora högskolorna som är värda att erhålla stöd. Jag delar Olof Johanssons uppfattning att det vore en god sak om stiftelserna vid sin

fördelning av medel kunde lägga stor vikt vid samverkansprojekt mellan universitet och högskolor.

I syfte att följa upp hur de mindre och medelstora högskolorna utnyttjar tilldelade forskningsmedel har regeringen i tilläggsdirektiv uppdragit åt kommittén Forskning 2000 att analysera detta. Kommittén skall vidare föreslå kriterier för den framtida fördelningen av forskningsmedel. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 november 1998.

Det är angeläget att forskningen inom högskolan förstärks med såväl medel över statsanslaget som med medel från forskningsstiftelserna. Det är otillfredsställande att de mindre och medelstora högskolornas andel av forskningsstiftelsernas bidrag inte är större. Regeringens möjligheter att påverka stiftelsernas fördelning av forskningsresurser är dock i dag tyvärr begränsade. Jag är emellertid självfallet beredd att i kontakt med stiftelsernas styrelser framhålla regeringens syn på betydelsen av forskning vid de mindre och medelstora högskolorna och behovet av resursförstärkningar.

Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation. Anledningen till att den väckts är naturligtvis att detta är exempel på de kvardröjande strukturer som är ganska missgynnande för vissa delar av landet. Det handlar alltså också om regional rättvisa – eller i det här fallet om orättvisa.

Jag skulle vilja säga att det finns ett inbyggt konservativt drag i den högre utbildningssfären. Teorin om den kritiska massan lever så att säga kvar som ett diffust kriterium för fördelning av FOU-resurser. Det gäller inte bara utbildningsplatser utan också forskning. Vi har ju brutit detta mönster i vår samverkan kring fördelningen av utbildningsplatser. Därför är det viktigt att man tydligare följer upp detta även på forskningsområdet.

Om jag räknat rätt är den sammanlagda andelen av de medel som går till de mindre högskolorna för forskning ungefär 3 %, om man lägger samman både den offentliga delen och stiftelsedelen. Det är, som alla förstår, en oerhört begränsad del av helheten. Jag skulle gärna vilja få signaler om att stiftelserna skall medverka i arbetet kring detta och att regeringen skall ta upp samtal med dem, som jag har begärt. Det är bl.a. därför jag har väckt interpellationen, och svaret på detta var positivt. Jag hoppas att det skall leda till resultat. Det är viktigt att dessa stiftelser också fungerar i enlighet med samhällets intentioner i övrigt. Jag utgår från att vi är helt överens om det.

Därutöver behövs en mer långsiktig plan för hur den här utvecklingen skall påverkas. Det gäller inte bara att påverka stiftelserna utan också att ta hänsyn till den samlade situationen när de offentliga anslagen fördelas. Man bör ha en långsiktig inriktning också för detta. Jag vill fråga om utbildningsministern har en vilja att gå i den här riktningen, dvs. successivt ökande anslag från stiftelserna, genom diskussioner och övertalning, men också genom att ta hänsyn till att fördelningen är skev när man fördelar de offentliga medlen och anslagen i övrigt.

Av svaret framgår att vi inte har så många delade meningar om det här. De uttalanden som gjorts här i de tre sista styckena av svaret är bra. Jag skall därför inte recensera dem i detalj.

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det som jag skulle vilja peka på ytterligare är hur viktigt det är att man får en nära och regional kontakt. Min erfarenhet ute från fältet säger mig att det är väldigt mycket svårare att umgås på distans, dvs. med universitet som ligger långt bort. Detta handlar naturligtvis mest om de mindre och medelstora företagen. De har inte alls samma möjligheter att för egen del utnyttja de *spin-off*-effekter som kan komma, eller få den information de behöver. Också på detta område skulle jag vilja fråga utbildningsministern om han är beredd att fördjupa denna möjlighet.

Anf. 3 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m):

Fru talman! Herr utbildningsminister! Jag tycker att debatten som har kommit upp om den regionala högskolan är mycket viktig. Det är ett viktigt område som Olof Johansson har tagit upp. Tyvärr tillåter tiden endast att vi går in på en del mindre detaljer här.

De mindre högskolorna har mycket snabbt intagit en viktig roll i det svenska samhället. Nu går man omkring och väntar på den entreprenöranda som skall komma av detta. Hittills har vi inte sett så väldigt stora resultat för näringslivet. Men vi vet att mycket av detta kommer att ta lång tid beroende på att det tar relativt lång tid att komma i gång med utexamineringen och forskningen vid högskolorna.

De kommuner som toppar rekryteringen av nyutexaminerade präglas i dag av högteknologisk och kunskapsintensiv industriproduktion. Det är framför allt högskolor med elektronik och data som drar till sig näringslivets etableringar. Men detta kommer alldeles säkert, och jag, liksom vi alla här, delar åsikterna att det är viktigt att högskolorna nu också får sina resurser. Anledningen till att vi moderater kanske har varit litet tveksamma hittills är att det fordras en hel del för att detta skall få resultat. Det fordras lärare till alla de studenter som kommer, och det fordras att intagningen till högskolorna inte går så snabbt så att man går miste om kvaliteten i undervisningen.

Det finns tecken på att det kanske finns en del kvalitetssänkningar. Vi kan nämligen se att mellan 1987 och 1996 ökade antalet studenter från 127 000 till 233 000 eller med 83 %, medan antalet lärare ökade från 10 000 till 14 000 eller med 36 %. Det finns alltså betydligt färre lärare per elev i dag än vad det gjorde 1987.

Detta är ett stort problem. Det gäller även handledningen för forskningen, som på motsvarande sätt i dag inte är riktigt tillgodosedd. Man får väl tänka sig att de första utexaminerade doktorerna och civilingenjörerna kommer att tas i bruk av den befintliga högskolan och där kommer att möjliggöra en utvidgad undervisning.

I en kampanj som har bedrivits av Socialdemokratiska studentförbundet har det sagts att vi moderater har varit emot att fyra nya högskolor skall bli nya universitet. Men frågan om universiteten handlar inte om partipolitik. Den avgörs i enlighet med särskilt fastställda kriterier som granskningskommittén inom Högskoleverket ansvarar för.

Vad gäller utbyggnaden av högskolan är det enda krav från Moderaterna som möjligtvis skiljer sig från de andras att vi i alla sammanhang värnar en hög kvalitet. Jag kan återkomma om detta litet senare.

Fru talman! Jag delar i högsta grad Olof Johanssons uppfattning när det gäller högskolornas regionala betydelse och utvecklingskraft. Det är alldeles uppenbart, också av många historiska exempel att döma, att högskolan har en stark regional utvecklingskraft. Detta är till fördel för hela Sverige, och inte bara för den specifika regionen.

Därför är naturligtvis också den högre utbildningen, liksom all annan utbildning, ett viktigt instrument i regionalpolitiken. Det gäller utbildning, distansutbildning – som jag hoppas att vi skall få tillfälle att återkomma till i något annat sammanhang – men också, självfallet, forskning. Forskning och högre utbildning hör samman. Det är också därför vi, förvisso i enighet med Centerpartiet, har stärkt forskningsresurserna vid de mindre och medelstora högskolorna.

Även om jag naturligtvis håller med Olof Johansson om att andelen fortfarande är alldeles för liten, innebär det beslut som nu har fattats inför 1998 års budget en väsentlig förbättring. För 1998 ökar ju de samlade offentliga forskningsresurserna i samhället, som riksdagen beslutar om, med ungefär 500 miljoner kronor. Därtill kommer forskningsstiftelsernas bidrag. Det är alltså en ganska rejäl ökning, likväl. Men självfallet behövs mer, och en samfinansiering med forskningsstiftelserna är därför angelägen. Man måste uppnå en effektivitet i detta.

Det är naturligtvis också viktigt att göra prioriteringar. Forskningen kommer nämligen på något sätt aldrig att vara nöjd. Det kommer aldrig att finnas tillräckligt med resurser för att tillgodose alla forskningsönskemål. Därför måste alltså prioriteringar göras, och det måste finnas en långsiktighet i uppbyggnaden. Vi har fattat beslut om en forskningspolitik som för i denna riktning. Men för framtiden, och med tanke på den stora roll som forskningsstiftelsernas nu har fått i forskningsfinansieringen är det angeläget att se över detta i ett sammanhang. Det är en viktig uppgift för den av regeringen tillsatta parlamentariska utredningen om forskningspolitiken, nämligen forskningskommittén Forskning 2000, som den har döpt sig till. Den kommer att göra en samlad granskning både av prioriteringar inom forskningen och naturligtvis av forskningsstiftelsernas roll.

Jag är alltså övertygad om att vi om några år kommer att kunna få en volymökning. Den sker stegvis redan nu, den kommer att fortsätta och den kan bli starkare i framtiden.

Till Hans Hjortberg-Nordlund vill jag säga att jag är en aning förvånad över hans inlägg. Det verkar som om man nu från moderat håll nu ser mycket positivt på de mindre och medelstora högskolorna. Men faktum är att Moderaterna har gått emot flera av de viktiga beslut som har fattats här i riksdagen. Alla är lika övertygade om att vi skall ha hög kvalitet. Det är inte det frågan gäller, utan det hela handlar om att se till att högskolorna får resurser för att kunna åstadkomma denna höga kvalitet. När det gäller de fasta forskningsresurserna och möjligheterna att bedriva doktorandutbildning vid mindre högskolor har jag inte märkt att Moderaterna har varit särskilt pådrivande – tvärtom. Det är det som frågan handlar om, och inte om kvalitet. På den punkten är ju alla överens – det skall vara hög kvalitet på alla högskolor. Just därför behövs fasta forskningsresurser vid de mindre och medelstora högskolorna. Det är ju det som Mo-

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

deraterna hela tiden gått emot, dragit i tvivelsmål eller sagt vara olämpligt.

Anf. 5 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det besvärliga, för att inte säga orimliga, i situationen är lätt att läsa sig till. De mindre och medelstora högskolorna har i dag bortemot en tredjedel av studenterna. Men av de samlade forskningspengarna har de en trettiofördjedel. Precis som Carl Tham säger hör utbildning och forskning ihop. När det handlar om en ytterligare kvalificering av den utbildning som kan ges studenterna är det en självklarhet att denna obalans inte är acceptabel i längden.

Det har varit ett problem att få ett genombrott för ett annat synsätt på den här punkten, men man måste ju börja någonstans.

Jag var på en universitetsort, Linköping, i går kväll och i morse. Det finns där ett storföretag, Saab, som ropar efter möjligheter till samarbete med universitetet. På samma sätt är det på de mindre högskoleorterna. Näringslivet behöver den här möjligheten. I synnerhet de företag som är litet mindre behöver den här nära kontakten. Den kan man inte sköta hur som helst på distans i ett litet företag.

Jag vill därför lägga till ett moment som jag inte tog upp i mitt förra anförande och som jag tror är viktigt, nämligen att det inte bara gäller att förändra fördelningen inom stiftelsesfären, inom den offentliga anslagssfären, utan att det också handlar om att skapa nätverk. Ibland tror jag – men det här vet säkert experterna bättre – att de mindre och medelstora högskolorna med anslag i handen, dvs. när de har ett eget anslag, har betydligt större möjligheter att repliera på tekniska högskolor som KTH eller Chalmers än det omvända, dvs. att den tekniska högskolan har pengarna och att den mindre eller medelstora högskolan är en fattig lillebror eller lillasyster.

Om man vill ha i gång en utveckling på det här området och skapa synergieffekter, inte minst i förhållande till företagsamheten i respektive region, måste den här omfördelningen ske för att nätverk skall kunna byggas. I detta ligger också att man lär sig av och lutar sig mot universitet och högskolor som har varit i gång länge och har högre kompetens på vissa områden. Mellan den synpunkten och att säga att den mindre högskolan inte skall komma i fråga är steget oerhört långt. Det är ytterligt ett skäl till att den här fördelningen är helt orimlig.

Jag vill bara starkt understryka hur viktigt det är för att hela landet skall kunna utvecklas att vi får en annan fördelning till stånd, och det så snabbt som möjligt. Utbildningen och utbildningsplatserna är alltså ett viktigt led, men det slutar inte där. För kvalitetsens skull, för den regionala rättvisans skull och för studenternas skull på de mindre och medelstora högskolorna behövs en ordentlig regional rättvisesyn också när det gäller anslagsfördelningen på det här området.

Anf. 6 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m):

Fru talman! Vi är helt överens om att den regionala högskolan behövs. Det har vi nog sagt hela tiden. Däremot har vi inte varit med om nedrustningen av de stora universiteten, vilket är en helt annan sak. Samtidigt som anslagen till de mindre högskolorna har höjts har universiteten

fått minskade anslag. Det är inte bra, eftersom universiteten för närvarande, än så länge, har den högsta effektiviteten vad gäller forskningen.

Den regionala högskolan har många andra fördelar. Bl.a. är dessa högskolor av stor betydelse för kulturen på de orter där de är förlagda. Även indirekt har de på det sättet en betydelse för näringslivets uppbyggnad.

Såvitt jag vet, Carl Tham, hade moderaterna faktiskt en större satsning på högre utbildning och forskning än regeringen. Moderaterna vill, om jag har läst rätt i våra papper, under 1998 satsa 811 miljoner kronor mer än regeringen på utbildning och universitetsforskning. Det som skiljer, och som möjligen skulle vara fel, är att vi inte har gått in på fördelningen av dessa anslag, utan vi har tills vidare följt regeringens linje. Även om vi ibland tycker att fördelningen av pengar till de mindre högskolorna verkar vara slumpmässig och utan någon större konsekvens har vi sagt att vi tills vidare följer regeringen. Vi kan inte sätta i gång med egna utvärderingar av hur de här pengarna skall fördelas. Men det är väl också den enda skillnaden mellan oss.

Anf. 7 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag vill understryka det Olof Johansson tog upp, nämligen att de mindre och medelstora högskolorna många gånger har en större flexibilitet än de större universiteten. Det är på sitt sätt naturligt. Det innebär inte att man skulle vara så mycket skickligare på mindre högskolor än på större, utan det hör ihop med att de stora universiteten är en trögare institution. Det är svårt att göra nya kopplingar och nya prioriteringar inom dessa institutioner. Det är både en styrka och en svaghet. De mindre högskolorna har den möjligheten just för att de är nya. Det har också visat sig att man kan hitta nya intressanta kombinationer när det gäller både utbildning och forskning och att man kan göra koncentrerade insatser på forskningsområdet, även i fråga om mycket avancerad forskning, just genom att den moderna elektroniken ger möjligheter till blixtsnabba kontakter med hela forskningssamhället, inte bara svenska universitet utan också utländska. Det finns alltså en väldig potential i den moderna kommunikationstekniken och dess möjligheter att främja kunskapsutveckling på många håll i landet.

Det är därför vi gemensamt satsar på detta. Sådana satsningar har vi gjort här i riksdagen. Jag har deltagit i åtskilliga debatter och diskussioner kring detta här i riksdagen, men i den följande voteringen har moderaterna praktiskt taget alltid gått emot dessa förslag. Det är kanske inte så konstigt, eftersom min företrädare Per Unckel i den sista proposition han lade fram i riksdagen på våren 1994 på regeringens vägnar sade att det inte skulle ske någon utbyggnad av högskolan förrän mot slutet av 90-talet.

Sedan har moderaterna fullföljt den tanken när det gäller just de mindre och medelstora högskolorna – däremot inte när det gäller de stora universiteten, det vill jag gärna hålla med om. Vad gäller de stora universiteten har man satsat mer pengar genom att dra in pengar från kunskapslyftet, dvs. en satsning på människor som inte har någon gymnasieutbildning har fått stå tillbaka för att moderaterna vill lägga ökade resurser på de stora universiteten.

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vad gäller de mindre och medelstora högskolorna har vi gång på gång haft diskussioner här i kammaren. Moderaterna har då hävdad att en satsning på dessa högskolor inte ger någon kraft, att det inte är någon spets eller någon kritisk massa. Det har varit ett upprepande av gamla argument från de stora universiteten. Uppsala universitet använde samma argument mot Umeå universitet när detta inrättades. Detta har vi fått höra här i kammaren åtskilliga gånger.

Moderaterna har också röstat efter dessa uttalanden. Det gäller också högskolor som de annars har sagt sig vara mycket stolta över, t.ex. den i Karlskrona/Ronneby. När vi satsade på en forskarskola i Karlskrona/Ronneby gick moderaterna emot detta, trots att det var en ganska liten satsning, som rimligen borde ha inrymts i moderaternas något inflaterade överbud. I fråga om andra, nya högskolor, exempelvis Malmöhögskolan, har ni möjligen haft någon sorts arbetsfördelning. Här i riksdagen, där pengarna anslås, har ni gått emot medan ni lokalt är för detta. Jag kan i och för sig förstå det. Lokalt i Malmö förstår man vad den nya högskolan med forskningsresurser betyder för Malmö och Malmö stads utveckling. Det mönstret kan vi se även på annat håll.

Så har det varit ända fram till nu. Möjligen är det den annalkande valdagen som gör att vi nu får höra en något annorlunda och mer tillrättalagd version. Det bekräftar bara vad jag hela tiden har sagt, att om några år kommer alla partier här i riksdagen att säga att det var jättebra att vi satsade på de mindre och medelstora högskolorna, precis som de nu säger att det var jättebra att vi en gång i tiden satsade på Umeå universitet.

Anf. 8 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Carl Tham och jag deltog båda i en konferens på SNS i Tylösand för ett och halvt år sedan. Där mötte vi båda en oerhörd attack mot tankarna och planerna på att fördela utbildningsplatserna på ett annat sätt än traditionellt, dvs. också till de mindre och medelstora högskolorna. Det var tyvärr ett antal storföretagsföreträdare som drev den linjen, men jag har en känsla av att många av dem i dag har ändrat attityd. Den debatten förs inte längre på samma sätt.

Man inser att näringslivet som helhet vinner på att kvalificerad utbildning och forskning finns tillgänglig i olika delar av landet. Det är väl litet grand av detta som speglas också i den debatt som utbildningsministern har med Moderaterna. Så småningom kommer man att inse detta, men man har själv inte ork att vara pådrivande.

Jag vill lägga till att det är oerhört viktigt att vi har lärare som är forskarutbildade. Det har vi ju nyligen fått förslag om i propositionen. Det är viktigt att vi tar rätt på fler forskningsbegåvade studenter. Det är ju en knapp resurs, men den finns. Det gäller att se till att alla får dessa möjligheter. Sedan är vi också överens om att det behövs ett ordentligt kompetens- och kunskapslyft i hela arbetslivet. Det är en ständigt pågående jakt på utveckling och framtid.

För mig som företrädar ett decentralistiskt parti är det också självklart att detta skall kunna ske i olika delar av landet. Det gläder mig att vi är överens i dessa huvuddelar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 9 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Andreas Carlgren har ställt ett antal frågor om den högre utbildningen och forskningen.

Den syn på den högre utbildningens och forskningens roll som kommer till uttryck i Andreas Carlgrens interpellation har i hög grad präglats av regeringen förda politiken. Jag vill understryka att det har skett tillsammans med Centerpartiet. Högre utbildning av god och likvärdig kvalitet skall erbjudas vid universitet och högskolor över hela landet. En god spridning av den högre utbildningen ger helt andra möjligheter till kontakter med omvärlden än en koncentration till ett fåtal orter. En förbättrad tillgänglighet underlättar också rekryteringen till högre utbildning och motverkar därmed social snedrekrytering.

Expansionen av högskolan de senaste åren har varit betydande. Under fyraårsperioden 1997–2000 tillförs högskolan 60 000 permanenta nya platser, varav närmare två tredjedelar hittills tillfallit mindre och medelstora högskolor. Läsåret 1989/90 fanns det 193 000 registrerade studenter i högskolan. Läsåret 1996/97 var motsvarande siffra 300 000. Och den kommer att fortsätta att öka. Den förhållandevis största ökningen av antalet studenter har skett vid de mindre och medelstora högskolorna. Nästan var tredje student studerar vid dessa högskolor. Utbildningsstatsningarna vid de mindre och medelstora högskolorna har också inneburit att studenter från miljöer med svag tradition för högskolestudier har kunnat rekryteras i större omfattning än tidigare.

Uppbyggnaden av forskningen vid högskolorna är bl.a. ett led i att stärka kvaliteten inom grundutbildningen. I budgetpropositionen för 1997 (prop. 1996/97:1) föreslog regeringen, som jag nyligen påpekade, att tilldela samtliga högskolor permanenta och förstärkta forskningsresurser.

Genom att bygga ut högskolan över hela landet ges även ett stöd för utvecklingen av regionerna. Regeringens åtgärder har inneburit en god infrastruktur, som också Andreas Carlgren efterlyser, för utveckling och tillväxt. Åtskilliga av de mindre och medelstora högskolorna har utvecklat utbildnings- och forskningsområden inom vilka de internationellt sett har en stark ställning. Denna profilering medför att de hos Högskoleverket kan ansöka om rätt till ett vetenskapsområde och därigenom även anordna forskarutbildning och examinera doktorander inom detta område.

Frågan om att utveckla forskning av kvalitet i en viss riktning beror dock inte enbart på de resurser som staten kan ställa till förfogande. Den beror på en mängd olika samverkande faktorer inom respektive lärosäte, inte minst de enskilda lärarnas initiativkraft och förmåga. Det är skälet till att regeringen vid tilldelandet av de fasta forskningsresurserna till de mindre och medelstora högskolorna inte utpekar inom vilka områden dessa resurser skall användas utan överlåter det åt lärosätenas styrelser som bättre kan överblicka hur dessa medel kan utnyttjas.

I syfte att följa upp hur de mindre och medelstora högskolorna utnyttjar tilldelade forskningsmedel har regeringen i tilläggsdirektiv (dir. 1997:54) uppdragit åt kommittén Forskning 2000 att analysera detta. Kommittén skall vidare föreslå kriterier för den framtida fördelningen av

*Svar på
interpellationer*

forskningsmedel. Uppdraget skall redovisas till regeringen den 1 november 1998.

Andreas Carlgrens förslag att fördelningen av forskningsanslagen i framtiden bör ha ett starkt samband med den akademiska kvalificeringsgrad respektive högskola har uppnått, t.ex. genom erhållna examensrättigheter, bör naturligtvis övervägas av den forskningspolitiska utredningen.

Högskolan har en nyckelroll när det gäller att stödja utnyttjandet av informationsteknikens möjligheter i samhället. En nationell IT-satsning pågår inom högskoleområdet och biblioteksväsendet. Satsningen syftar till att förbättra högskolans möjligheter att utnyttja modern informationsteknik och därmed förbättra möjligheterna för bl.a. distansutbildning.

Behovet av distansutbildning är stort, och redan i dag studerar var tionde student på distans. Rätt utnyttjad kan den nya tekniken innebära en omvälvning för högskoleutbildningens räckvidd såväl nationellt som internationellt. Regeringen har uppdragit åt samtliga universitet och högskolor att prioritera och utöka utbudet av distansutbildning.

Regeringen avser vidare att återkomma till riksdagen om distansutbildningens möjligheter. Däribland kommer förslag om särskilda platser inom högskolan för distansutbildning att beaktas.

Anf. 10 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation. Att vi i Centerpartiet har lagt fram de här två interpellationerna – dels den som Carl Tham nyss diskuterade med Olof Johansson, dels den som jag har lagt fram – är ju ett bevis för att vi tror att frågorna om den högre utbildningens roll är helt avgörande för vad som skall hända med vårt samhälle i framtiden. Vi ser ju nu en utveckling där Sverige är på väg att centraliseras. Trots att vi inte önskar det, är utvecklingen på många sätt på väg åt fel håll. Befolkningsströmmar går mot de stora koncentrationsorterna. Stora landsdelar riskerar att utarmas.

Jag tror att vi gemensamt har det synsättet att en av de viktigaste motkrafterna kommer att vara att utbildning och forskning kan ske decentraliserat. Det skapar utvecklingskraft runt om i landet. Jag tror att det på sikt kan betyda mycket mer för utvecklingskraften än enskilda regionalpolitiska anslag. Jag tror att det också kommer att ha betydelse för hela Sverige. Det är inte bara en regionalpolitisk fråga, utan det är en fråga för hela landet.

Därför är det bra att vi har den här samsynen om infrastrukturen som skapas genom utbildningen och att vi gemensamt vill se till att vi får kunskapsutveckling på många håll. Det har konkret visat sig genom att vi har kunnat fördela nya utbildningsplatser till högskolorna runt om i landet – det sker ju en oerhörd expansion där i dag – och genom att regeringen och Centerpartiet gemensamt har kunnat se till att vi får fasta forskningsresurser. Centerpartiet har här varit pådrivande sedan många år tillbaka. Jag räknar med att vi får en utveckling där det etableras nya universitet i Sverige, precis i linje med det som Centerpartiet länge har arbetat för och även skrivit in i vårt partiprogram.

Men nu är det också viktigt att vi diskuterar nästa steg och hur fortsättningen ser ut, så att det här verkligen ger de stora möjligheterna för Sverige och en bra utveckling av kunskapssamhället.

Det är naturligtvis en orimlighet att en tredjedel av studenterna går vid högskolor där man bara har en trettiotredjedel av forskningsresurserna. Det är inte bra om inte tillräckligt många lärare har forskarbakgrund. Det är viktigt att man kan utveckla kontakterna med näringslivet. Näringslivet har allt att vinna på det. De små högskolorna bidrar också med viktiga forskningsresultat.

Jag tror att det framför allt är tre områden vi måste utveckla. För det första måste andra högskolor få samma utvecklingsmöjligheter som universiteten inom mer avgränsade profilområden. Där har ett steg öppnats genom att det blir möjligt att inrätta vetenskapsområden. Detta har vi kunnat göra i samverkan. Men jag menar att regeringen också skulle kunna främja den här utvecklingen genom att ge utvecklingsresurser under en tid till vissa utpekade profilskolor, precis som vi gjorde med en del av de tidigare universitetsfilialerna när de vandrade vägen till att bli fullt utvecklade universitet.

Den andra delen jag vill ta upp är resurstilldelningssystemet. Där menar jag att det klart uttalade syftet måste vara att inrätta sådana kriterier för de nya högskolorna att man verkligen får en ökad andel av forskningsresurserna i förhållande till universiteten.

Det tredje området jag vill ta upp är distansutbildningen. Nu säger Carl Tham att regeringen är beredd att lägga fram förslag om särskilda platser inom högskolan för distansutbildning. Det vill jag tolka positivt. Jag vill också säga att Centerpartiet är berett att medverka till att det visar sig mycket snart i den fördelning som skall göras.

Anf. 11 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Expansionen av den högre utbildningen och utvecklingen inom forskningsområdet är viktig. Det är en målsättning som det råder stor politisk enighet om.

I det sammanhanget är det en aspekt man inte får glömma bort, men som dessvärre ibland glöms bort, nämligen kvalitetsaspekten. En alltför snabb ökning av studerandeantalet på vissa platser kan medföra kvalitetsproblem. Vi har ibland olika uppfattningar om hastigheten när det gäller utbyggnaden av olika enheter, men däremot inte om riktningen. Speciellt gäller det i fråga om antalet kompetenta lärare, som för närvarande inte räcker till. På vissa håll, vilket bör vara väl bekant för övriga här, är det en allvarlig brist.

De brister som finns orsakades delvis av bristande satsningar när det gällde utbildningen på 80-talet. Hade regeringen då ökat antalet utbildningsplatser så hade tillgången på akademiska lärare varit betydligt bättre än i dag. Men nu har vi den lärarbrist som vi har. Att vi har många lärare utan forskarkompetens inom vissa områden och på vissa högskolor leder till att vi inte får den kvalitet på utbildningen som vi önskar. Jag har i interpellationsdebatter med utbildningsministern påtalat detta och fått visst stöd för min uppfattning, men däremot inget besked om vad regeringen tänker göra för att lösa de här frågorna.

Jag delar uppfattningen att de mindre och medelstora högskolorna spelar en mycket betydelsefull roll för utvecklingen av näringslivet i regionen. Kanske är det där de har gjort den allra största insatsen. Det är glädjande på många håll, och vi stöder utvecklingen. Vi ser med positiv

***Fel! Okänt
växelargument.***

attityd på den utveckling som har skett, som utbildningsministern sade, i Karlskrona/Ronneby och Halmstad, för att bara ta ett par exempel.

I interpellationssvaret pekar också utbildningsministern på att de enskilda lärarnas initiativkraft och förmåga har en stor betydelse för utvecklingen på det här området. Men om de inte har tillräcklig utbildning kommer initiativkraften och förmågan antagligen inte att räcka till för att fullt ut kompensera bristerna i den formella kompetensen. Och vad gör man då?

Låt mig också helt kort beröra distansutbildningen, som jag tycker är en mycket viktig fråga. Den borde ha utvecklats mer i Sverige. Jag vill peka på det regionala ansvar som högskolorna har – kanske framför allt de nya högskolorna – men också på de tekniska möjligheter som finns i dagens IT-samhälle. Här tycker jag att vi mer skulle utnyttja de utmärkta krafter som finns framför allt på undervisningsområdet. Varför kan vi inte använda de allra bästa lärarna till undervisning på distans när vi har den möjligheten i dagens IT-samhälle? Det är en fråga jag skulle vilja rikta till utbildningsministern.

Anf. 12 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Jag och Andreas Carlgren är nog ganska överens om det mesta i de här frågorna. Men det är vissa saker jag ändå vill understryka när det gäller just nästa steg.

Det måste ske en samverkan mellan svenska högskolor och inte bara handla om konkurrens. Konkurrens kan vara nyttigt och vitaliserande, men det måste också ske en samverkan. Om alla högskolor skall kunna utvecklas väl skall man inte – och det gör man inte heller – eftersträva att man forskar på alla områden. Man måste kunna göra specialiseringar, och man måste kunna samverka med andra högskolor. Det sker, men det skulle kunna ske i ännu större omfattning.

Det är också uppenbart att de mindre och medelstora högskolorna på många sätt redan har spelat en stor roll och kan spela en ännu större roll i framtiden när det gäller behovet av ökad satsning på naturvetenskap och framför allt teknik. Vi behöver fler välutbildade personer på det området och vi behöver också mer forskning, tillämpad forskning och utvecklingsarbete.

När det gäller den stora satsning som nu görs med 60 000 permanenta nya platser är tyngdpunkten lagd på naturvetenskap och teknik. Dessutom har man gjort särskilda satsningar för att stimulera äldre att gå in i naturvetenskap och teknik. Genom de här satsningarna och genom den allmänna fokuseringen på de områdena har också ungdomar i större utsträckning än tidigare visat sitt intresse för de här utbildningarna, glädjande nog. I gymnasiet går nu fler ungdomar på de naturvetenskapliga programmen. Vi ser också att tillströmningen till både ingenjör- och civilingenjörsutbildningen kraftigt ökar. Den får gärna öka ännu mer. Vi bygger därför också ut utbildningen. Det innebär att det kommer att ske en mycket kraftig ökning av antalet välutbildade ingenjörer och civilingenjörer under de närmaste tio åren – en mycket kraftig ökning. Det är naturligtvis oerhört viktigt för näringslivets utveckling.

På den punkten spelar de mindre och medelstora högskolorna en mycket viktig roll också som rekryterare av det som förr i tiden kallades

för begåvningsreserven, alltså ungdomar som annars inte skulle gå vidare till högskolan. Det gäller för den delen också äldre.

Självfallet måste man när man ser över hela forskningssystemet också finna kriterier för anslagstilldelningen som håller för den framtida uppbyggnaden. Det är en viktig uppgift för den sittande forskningskommittén.

Till Rune Rydén vill jag säga att det onekligen är mycket silkeslent i dag kring de medelstora högskolorna. Så har det inte alltid låtit här i kammaren. Jag skall inte trötta Rune Rydén med att upprepa vad han tidigare har sagt om dessa högskolor. Låt mig bara fästa uppmärksamheten på en punkt. Det gäller kvaliteten och behovet av disputerade lärare. Vi är helt överens om det. Mot den bakgrunden ter det sig svårförståeligt, minst sagt, att moderaterna gick emot den reform av doktorandutbildningen som Centerpartiet och Socialdemokraterna röstade igenom i höstas och som just innebär att vi kommer att få fler doktorer i framtiden. Vi kommer inte nödvändigtvis att få fler doktorander, men fler doktorer.

Så mycket mer uppseendeväckande var det att moderaterna gick emot detta, eftersom man bara ett år tidigare hade motionerat just om en sådan reform, just efter de riktlinjerna. När ett förslag sedan väl läggs fram här i riksdagen går man emot det. Detta kan inte gärna gagna kvaliteten i de svenska universiteten och högskolorna. Det är ju någon sorts månadspolitik, och det kan väl ändå inte vara särskilt konstruktivt.

Anf. 13 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Jag tror att den viktiga delen just är hur vi går vidare. Jag vill peka på tre områden som jag tror är särskilt viktiga.

Det första gäller just att se till att det blir tillräckliga möjligheter för de högskolor, som inte vill satsa så mycket på bredden att man blir universitet, att ändå komma mycket långt på sina specialområden. Jag önskar att de skall ha samma möjlighet som universiteten på sina speciella profilområden.

Då blir ändå frågan till utbildningsministern: Är utbildningsministern beredd att se till att vissa högskolor får möjlighet fullt ut att utvecklas som profilhögskolor, t.ex. genom särskilda resurser på samma sätt som vi gav utvecklingsmöjligheter för de högskolor som tidigare var universitetsfilialer och som nu är på väg att bli fullständiga universitet? Jag kunde t.ex. tänka mig att en högskola som den i Karlskrona/Ronneby är kvalificerad för det. Jag kan också se andra högskolor där det skulle vara en viktig satsning att ge just speciella resurser för att man skall kunna utveckla sig på de vetenskapsområden där man har dokumenterat sina kvalifikationer.

Den andra delen jag vill ta upp är resurstilldelningssystemet. Jag ser i utbildningsministerns svar till mig att han tar fasta på idén att fördelningen av forskningsanslagen i framtiden bör ha ett starkt samband med den akademiska kvalificeringsgrad som respektive högskola har uppnått, t.ex. genom erhållna examensrättigheter.

Vi har ju gemensamt medverkat till att det har blivit tilläggsdirektiv till den forskningspolitiska utredningen vilka öppnar de möjligheterna. Här tycker jag att det är mycket viktigt att vi från politiskt håll klart säger att syftet är att man skall kunna jämföras med universiteten, att man genom att kvalificera sig akademiskt också skall ha möjlighet att bygga upp

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

sina forskningsresurser samt att det skall finnas fasta kriterier som stegvis lyfter de nya högskolorna till nya utvecklingsmöjligheter.

På det tredje området, distansutbildningen, tycker jag att det är bra att utbildningsministern öppnar för att särskilda platser inom högskolan för distansutbildning skall bli möjliga. Här vill jag bara säga att det är mycket viktigt att detta verkligen blir av. Centerpartiet vill vara pådrivande för den utvecklingen. Men jag tror också att det kommer att handla om att inrätta någon form av utbildningsorganisationer som utnyttjar hela den nya IT-teknikens möjligheter på distansutbildningsområdet.

Sedan gäller väl den viktiga debatten framtiden och vad vi skall göra framöver. Men det kan inte hjälpas att det är fascinerande att lyssna på de moderata inläggen här i dag. Man säger att man stöder den här utvecklingen och att man har en positiv attityd till vad som skett. Det finns väl ändå gränser för vad man kan påstå. Vi har nu diskuterat de nya platserna för högskolan. När vi röstade om dem här i riksdagen röstade moderaterna nej. Vi har talat om hur viktigt det var med de fasta forskningsresurserna. När vi röstade om dem här i riksdagen röstade moderaterna nej. Vi har talat om utvecklingsmöjligheterna för dem som skall kunna bli nya universitet. När vi röstade om det här i riksdagen röstade moderaterna nej. Likadant var det när det gällde möjligheten till nya vetenskapsområden, och likadant var det när det gällde forskarutbildningen.

Jag gillar attityden, dvs. att man säger att man är positiv. Men att rösta emot alla konkreta förslag som verkligen skulle kunna leda till någonting är ett ovanligt sätt att markera den attityden. Det är väl ett bevis för att Moderaterna, som kallar sig framtidens parti, har ovanliga problem med att hantera framtiden.

Anf. 14 RUNE RYDÉN (m):

Fru talman! Om vi som omväxling skulle fortsätta den s.k. sammetslena debatten mellan utbildningsministern och mig vill jag bara säga att jag inte har någon annan uppfattning när det gäller satsningen på naturvetenskap och teknik. Detta har moderaterna alltid varit för, och vi kommer att stödja de satsningar som görs på det området vare sig det nu är på ingenjörsutbildningssidan eller på civilingenjörsutbildningssidan.

Sedan tog utbildningsministern upp en aspekt där vi hade olika uppfattningar. Det gällde kvaliteten och behovet av disputerade lärare, sade han och påpekade att vi inte stödde regeringens förslag om antagningen till doktorandutbildningen. Detta gick vi emot av ett klart skäl. Det fungerade i och för sig väldigt bra på vissa fakulteter – på teknisk, naturvetenskaplig och medicinsk fakultet. Men det är stora problem med det förslag som regeringen lade fram och som riksdagen sedan antog när det gäller antagningen på humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet. Vi tog intryck av den debatt som fördes, och vi anser att man mera borde ha lyssnat på den debatten och tagit hänsyn till de synpunkter som framfördes från dessa två fakulteter. Det gjordes inte, och det var skälet till att vi gick emot regeringens förslag.

Jag tycker att det borde ha funnits plats för en öppning i utskottet till att vara mera lyhörd för den diskussion som fördes efter information från de olika fakulteterna. Jag beklagar också att man inte var mera öppen från regeringens sida.

Nu sitter vi där vi sitter. Utvecklingen får visa om vi eller utbildningsministern får rätt på den här punkten.

Vad Andreas Carlgrens summering beträffar vill jag bara säga att jag tycker att han skulle läsa litet noggrannare vad vi har sagt i olika sammanhang och även lyssna på vad vi säger i utskottet. Då kanske han fick en annan uppfattning.

Anf. 15 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Fru talman! Låt mig kort kommentera Andreas Carlgrens punkter.

När det gäller frågan om resurser till profilområden är det klart att det inte är regeringen som bedömer högskolornas professionella kvalitet inom dessa profilområden. Det gör Högskoleverket. Exempelvis har just Högskolan Karlskrona/Ronneby lämnat in en ansökan till Högskoleverket om att bli erkänd inom det tekniska vetenskapsområdet. Denna bedömning görs på rent professionella grunder.

Naturligtvis är det också en resursfråga. Jag är helt medveten om detta. Det är självklart vår strävan att försöka möta dessa resursbehov. Samtidigt är det omöjligt för mig att göra några utfästelser i detta avseende här och nu. Det är ju en budgetfråga, och den måste behandlas i sitt budgetsammanhang. Helt klart är resursbehoven inom hela högskolan är mycket stora, som jag sade tidigare, och det måste alltså ske noggranna avvägningar och prioriteringar. Här kommer förstås också frågan om stiftelsernas bidrag in, som jag tidigare diskuterade med Olof Johansson. Men vår grundhållning är klart positiv. När det gäller budgetavvägning får vi återkomma.

Distansutbildningen, återigen, är en helt central fråga. Det var därför regeringen som en av sina första åtgärder tillsatte en särskild kommitté med uppdrag att lägga fram förslag om och även bedriva projekt för att främja distansutbildning, den s.k. DUKOM. DUKOM har fått ca 100 miljoner till sitt förfogande just för detta, och dess slutbetänkande kommer inom kort.

Jag är helt övertygad om att distansutbildning kan erbjuda en mycket stor chans för Sverige. I och med att vi har ett stort land med utspridd befolkning är dessa möjligheter särskilt viktiga. Här tycker jag att man skall vara öppen för en rad olika åtgärder. Det handlar inte bara om resurser utan också om kompetens att utnyttja det här instrumentet. Nyligen ordnade kommunikationsministern och jag en sittning med IT-kommisionen och särskilt inbjudna för att diskutera hur man skulle kunna utnyttja IT dels för distansutbildning, dels för att främja en pedagogisk förnyelse av högskolan och universiteten. Detta är sannerligen någonting som behövs på många sätt. Trots vad som har gjorts är det mycket som återstår där. Distansutbildning och IT kan alltså bli en revolutionerande kraft, ett verktyg som kan utnyttjas för att ge människor både bättre möjlighet till utbildning och också möjlighet till en bättre pedagogik.

Till Rune Rydén vill jag säga att det är bra att vi är överens om naturvetenskap och teknik. Det var synd att vi inte var överens om det när regeringen lade fram ett förslag om att satsa på att ge äldre chansen att skaffa sig en teknisk eller naturvetenskaplig utbildning. Också då gick moderaterna emot. Sanningen är ju den, Rune Rydén, att moderaterna har gått emot nästan allt som vi har föreslagit och genomfört på högskolans område. Det finns några få undantag, som jag naturligtvis är tacksam för,

men i övrigt har moderaterna gått emot nästan allt. Ni har gått så långt i er oppositionsroll härvidlag att ni gått emot förslag som ni själva tidigare har lagt fram i riksdagen! Så var det med doktorandutbildningen. Nu säger Rune Rydén att ni lyssnade så intensivt. Per Unckel sade tidigare till mig i en debatt att ni hade "filosoferat". Hur det än var tror jag att ni sprang så fort i er oppositionsroll och var så angelägna om att till varje pris gå emot vad Socialdemokraterna och Centerpartiet ville genomdriva på den högre utbildningens område att ni snubblade över ert eget förslag. Så var det!

Anf. 16 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att Rune Rydén inte har rätt till något ytterligare inlägg i denna debatt.

Anf. 17 ANDREAS CARLGREN (c):

Fru talman! Vi är helt överens om att den akademiska kvalificeringsgraden skall bedömas av Högskoleverket. Jag tycker att det är en riktig ordning. Men jag hör vad utbildningsministern säger när det gäller resursfrågan. För vår del kommer vi att fortsätta arbeta för att det skall vara möjligt. Jag tror att det är viktigt att vi på det sättet kan utveckla nya profilhögskolor i landet.

Vi är också överens om att distansutbildningen är avgörande. Det kan vara en viktig sak när vi diskuterar platsfördelning men också när det gäller t.ex. systemet för resurstilldelning till högskolorna. Jag tror att en möjlig väg kan vara att premiera distansutbildning där. Jag tror också att det är bra med öppenhet. Den utveckling som vi kan skapa tror jag inte bara kommer att ske vid redan existerande högskolor och universitet. Jag kan också tänka mig att det kan behövas nya organisationer och organisationsformer som tar vara på de nya möjligheter, inte minst pedagogiska, som ligger i den nya teknikens framväxt.

När det gäller kriterier för att fördela pengarna till högskolan, menar jag fortfarande att det behövs en klar politisk vilja att se till att också de nya högskolorna får sådana kriterier så att resurserna växer i förhållande till universiteten.

Till sist vill jag mycket vänligt säga till Rune Rydén att jag förstår att vi skall ta hänsyn också till det finstiltat som Moderaterna säger. Men för vår del kommer det att gälla att arbetet för de nya högskolorna och de möjligheter som det skapar inte bara är finstiltat.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:153 om barn och vuxna med stamningsproblem

Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Barbro Westerholm har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att hjälpa barn och vuxna med stamningsproblem. Barbro Westerholm hänvisar dels till att kunskapen om stamning måste öka hos omgivningen, dels till att det finns bristande behandlingsresurser

för stammare och att de resurser som finns är ojämnt fördelade över landet.

En tidig diagnos liksom tidig behandling är, som Barbro Westerholm påpekar, viktigt för möjligheterna till rehabilitering. Det är därför mycket betydelsefullt att BVC-personal, skolhälsovårdspersonal och lärare blir medvetna om de problem som stamning medför och hur man kan hjälpa barn med detta problem.

Språkets och talets stora betydelse är ett skäl till att barnets utveckling inom dessa områden följs upp inom ramen för det allmänna programmet för hälsoundersökningar. Socialstyrelsens allmänna råd för hälsoundersökningar inom barnhälsovården föreskriver bl.a. att det vid tre års ålder skall genomföras en undersökning med inriktning på barnets kommunikationsförmåga. Då bör det bl.a. kontrolleras att det inte föreligger stamning eller omtagning som stör barnets kommunikation.

Ett problem inom talvården är den brist på logopeder som råder i stora delar av landet. Situationen är särskilt allvarlig i vissa av Norrlands-länen, där landstingen har haft svårigheter att tillsätta vakanta tjänster. Enligt vad jag har erfart överväger Socialstyrelsen att i Jämtlands och Västernorrlands län påbörja en uppföljning av hur tillgången på logopeder och den verksamhet som bedrivs förhåller sig till de behov och de resursmål som finns inom respektive landsting.

Till viss del beror dagens bristsituation på logopeder på att utbildningen har förlängts, vilket fick till följd att en kull logopeder fördröjdes ett år. Fr.o.m. våren 1997 bedrivs logopedutbildning, förutom på de tidigare utbildningsorterna Lund, Göteborg och Stockholm, även i Umeå. Trots att fler logopeder nu utbildas, kommer det att ta tid innan behovet av logopeder i landet är täckt.

Verksamhetsområdet för logopeder är mycket brett, vilket har till följd att endast ett fåtal är specialiserade på stamning. Den behandling som sker vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg bedrivs med s.k. intensiv samtalsterapi. Denna behandlingsform finns på ytterligare några platser i landet. Det specifika med den terapi som ges i Göteborg är att den sker i internatform, vilket, förutom en intensiv behandling, möjliggör kontakt med andra patienter i samma situation. Det har visserligen hänt att man tvingats tacka nej till patienter från andra landsting på grund av resursbrist, men vid flertalet behandlingstillfällen är så inte fallet.

Det är naturligtvis upp till respektive verksamhetsansvarig att utifrån bedömningar av patienternas behov och verksamhetens ekonomiska ramar göra överväganden om vilken behandling patienten skall få del av. Enligt min uppfattning är det emellertid mycket viktigt att de patienter som har behov av en kvalificerad stamningsterapi också får möjlighet att genomgå en sådan.

Anf. 19 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag får tacka socialministern för ett utförligt svar. Att jag har tagit upp denna fråga beror på att det rör sig om en grupp människor som jag anser hör till det glömda Sverige. Därför tycker jag att det är viktigt att vi för upp deras behov av rehabilitering och hjälp på riksplanet, eftersom de har en tendens att falla mellan stolar inom kommun och landsting eller helt enkelt väljas bort. Detta rör sig ju inte om ett handikapp som på något sätt är livshotande, och det begränsar inte heller dessa

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

personers rörelsefrihet, men det påverkar deras möjligheter att kommunicera med andra människor, att klara sin skolgång och att klara sig på arbetsplatsen.

Jag vill kommentera socialministerns svar. Vi är överens om vikten av tidig diagnos och tidig behandling och om barnhälsovårdens roll. Men problemet är ju att barnhälsovårdens och skolhälsovårdens kunskaper i detta sammanhang är bristfälliga. Dessa barn och deras föräldrar möts inte sällan av kommentaren att detta går över. Man förlorar då tid. Det är därför som jag tycker att det är så viktigt att man lyfter upp kunskaperna och fäster stor vikt vid att man verkligen gör något åt detta när man möter barnet första gången.

Beträffande det som sägs om att man skall gå ut och öka medvetenheten om stamning hos lärare och elever – jag utgår nu från det skriftliga svar som jag har fått – och att uppsöka intresserade skolor vill jag säga att jag tror att man måste vara mer aktiv än så. Om man inte vet om att det finns ett behov kanske man inte heller från skolans sida visar så stort intresse som man borde. Jag tycker att Skolverket borde få ett uppdrag att försöka genomföra sådan aktivitet.

Socialministern skriver också i svaret att det inte är vi på riksplanet som skall styra resursanvändningen i kommuner och landsting. Det är just det som är problemet, att det finns människor som har behov som inte blir tillgodosedda därför att man på kommun- och landstingsnivå inte ser problemen i hela deras vidd.

I svaret tas också upp att Socialstyrelsen skall påbörja en uppföljning av tillgången på logopeder och deras verksamhet i Jämtland och Västernorrland. Jag tycker att det borde ske i hela riket för att man skall få en överblick över hela situationen. Det är bara ett fåtal logopeder som är specialiserade på stamning. Logopederna skall ju täcka ett så brett verksamhetsfält. De har därför svårt att prioritera dessa upplysande insatser som behöver göras för att åstadkomma attitydförändringar i fråga om stamning och att uppmärksamma vad man kan uppnå med rehabilitering. Det behövs alltså fler utbildningsplatser.

Socialministern tar upp den behandling som sker i Göteborg. Det sägs att man där i stort sett inte har behövt säga nej till några patienter. Men problemet är att landstingen inte skickar patienter dit, bl.a. av kostnads-skäl. Väntetiderna är också långa. Till det första besöket är väntetiden tre–sex månader. Till behandling är väntetiden tre–arton månader.

Min fråga till socialministern är: Kan regeringen tänka sig att ge ett uppdrag till Socialstyrelsen att både kartlägga behov och förnya sina allmänna råd om hur man bäst tillgodoser dessa personers behov av hjälp och rehabilitering?

Anf. 20 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att det är det talade ordet som gäller i kammarens protokoll.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag upptäckte att det saknades en sida i mitt svar när jag läste upp det. Jag förstår att Barbro Westerholm har fått hela mitt svar.

På den sida som saknades står det bl.a. att regeringen har tagit initiativ till ett par utredningar, bl.a. en utredning om funktionshindrade elever i skolan. Statens institut för handikappfrågor i skolan bedriver också ett projekt som syftar till att öka medvetenheten om stamning både hos lärare och elever. Jag skriver också om tillgänglighet till behandlingsresurser och annat.

Jag vill säga att Annika Billfors, som företrädare för stammarna, har uppvaktat mig och mycket målande beskrivit situationen. Jag tycker självfallet inte att det är tillfredsställande att de som behöver hjälp faller mellan stolarna. Detta är en fråga som vi tar upp också när vi samtalar i Dagmarförhandlingarna om hur vi skall tillgodose den här sortens behov så att vi inte behöver uppleva att landsting efter landsting tycker att man inte har råd med detta, och sedan landar det till slut ingenstans och medför att enskilda patienter inte får den hjälp de skall ha.

Jag är beredd att ta upp en diskussion med Socialstyrelsen. Jag är också beredd att föra in frågan i de diskussioner som vi har med Landstingsförbundet om hur det ser ut för stammarnas del när det gäller möjligheterna att få hjälp och stöd. Dessutom är det naturligtvis så att ett grundproblem i detta sammanhang är bristen på logopeder. Hur mycket vi än vill göra så måste vi ha professionell hjälp. Jag tror att det går att göra mycket i skolhälsovården. Och vi har tagit initiativ till att vi tillsammans med Utbildningsdepartementet skall se över hur skolhälsovården skall kunna förstärkas. Då är detta en viktig del av detta, att fånga upp sådana här problem. Men vi måste också ha logopeder som hjälper till. Trots att vi har utökat antalet platser kan vi tyvärr inte heller styra det på nationell nivå. Tyvärr togs den möjligheten bort. Vi kan göra uttalanden, på det sätt som vi har gjort i tidigare budgetproposition, att detta är en önskad inriktning och att man har en styrning så att fler logopeder utbildas i landet. Det är alltså den möjlighet som vi har när det gäller att påverka den här sidan men det är lika viktigt att man kan få hjälp exempelvis via skolan. Jag är positiv till att ha ytterligare diskussioner med Socialstyrelsen om det.

Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Det var ett väldigt bra svar. Vi brukar landa så här när vi har debatt i gemensamma frågor. Jag har alltså inte mycket att tillägga.

Något utanför protokollet vill jag lägga till följande. Jag slutade använda manuskript i Socialstyrelsen efter att ha hoppat över några sidor i ett manuskript som medarbetare hade skrivit åt mig.

Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill göra en sista seriös kommentar om detta med uppföljning. Det har visat sig – detta säger också mina medarbetare på departementet – att både statistik och uppföljning beträffande den här sortens frågor är otillräckliga. Det gäller då såväl i kommuner och landsting som generellt. Jag har inte alls något emot att föra en sådan diskussion med Socialstyrelsen. Kanske skall det göras på riksnivå. Jag kan

alltså direkt säga att vi skall ta upp en sådan diskussion med Socialstyrelsen.

För övrigt ber jag om ursäkt för det där med manuset.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1997/98:123 om den regionala utvecklingen

Anf. 24 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Rolf Kenneryd har frågat mig vad jag ämnar vidta för åtgärder för att minska den regionala omfördelning som nu pågår. Vidare frågar Rolf Kenneryd vilka åtgärder som jag i så fall avser att vidta beträffande skatteutjämnningssystemet för kommuner och landsting.

Bakgrunden till interpellationen är den befolkningsminskning som sedan flera år sker i många kommuner. Befolkningsminskningen sker både genom låga födelsetal och genom en omfattande omflyttning framför allt till storstadsregionerna från övriga delar av Sverige. Utvecklingen är oroande eftersom den dels kan vara ett uttryck för att de allmänna tillväxtförutsättningarna utanför storstadsregionerna avviker negativt, dels riskerar att i övrigt successivt försämra förutsättningarna både ekonomiskt och på andra sätt för de regioner som avfolkas och för människorna som bor där. Utvecklingen skapar också problem på specifika områden. När människor flyttar riskerar bl.a. ett överskott på bostäder att uppstå, vilket kan bli kännbart inte minst för de allmännyttiga bostadsföretag som har en stor andel av bostadsbeståndet på många orter. En annan effekt är att de kommunala skatte- och bidragsinkomsterna minskar, vilket ställer ytterligare krav på anpassning av kostnaderna för den kommunala verksamheten.

Regeringen är medveten om denna utveckling och förbereder också olika förslag till åtgärder. I Regeringskansliet förbereds för närvarande ett förslag till förändrad inriktning av regionalpolitiken. Även Bostadspolitiska utredningens förslag bereds, och regeringen planerar att lägga fram en proposition inom kort. Med detta anser jag mig i huvudsak ha besvarat Rolf Kenneryds första fråga.

Rolf Kenneryds andra fråga gäller vilka åtgärder jag avser att vidta beträffande skatteutjämnningssystemet för kommuner och landsting.

Utgjämningssystemet är ett av de absolut viktigaste instrumenten som staten har till sitt förfogande för att omfördela resurser mellan olika delar av landet, från regioner med goda förutsättningar i olika avseenden till sådana med sämre förutsättningar. Tillsammans med de generella statsbidragen syftar utjämnningssystemet till att garantera alla kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar oavsett strukturella förhållanden. Inkomstutjämnningen är en garanti för att alla kommuner får del av tillväxt och ökade inkomster i landet och utjämnar till mycket stor del skillnader mellan kommunernas skatteunderlag. Detta är av särskild betydelse för kommuner med lågt eget skatteunderlag, t.ex. glesbygdskommuner. Kostnadsutjämnningen skall ge alla kommuner samma förutsättningar att erbjuda likvärdig kommunal verksamhet oavsett strukturella

förhållanden. Genom inkomst- och kostnadsutjämningsystemen tillförs t.ex. glesbygdskommuner och landsbygdskommuner sammanlagt knappt 4 miljarder kronor.

Dagens utjämningsystem infördes år 1996, och det hade föregåtts av ett omfattande utredningsarbete under lång tid. Det fanns en mycket bred politisk enighet kring systemets grundläggande principer. Vid riksdagsbehandlingen av frågan rådde det enighet mellan Socialdemokraterna och Centern både om systemets principer och utformning och om konstruktionen av införanderegler. Det fanns också en enighet mellan dessa båda partier om att tillsätta en utredning med uppgift att följa och utvärdera systemet.

I kostnadsutjämningsystemet finns en särskild del som syftar till att kompensera kommuner med befolkningsminskning. År 1998 är det totalt 61 kommuner som får del av denna kompensation, som sammantaget uppgår till 247 miljoner kronor. Det främsta argumentet för denna kompensation är att de kommunala kostnaderna är svåra att anpassa i samma takt som befolkningsminskningen och att kostnaderna per invånare i kommunen således vanligtvis ökar på kort sikt. Samtidigt kan kommuner med en ökande befolkning hävda att också detta är förknippat med ökade kostnader genom krav på en utbyggnad av den kommunala verksamheten, något som inte kompenseras i nuvarande system.

Eftersom utjämningsystemet till sin konstruktion är ett nollsummespel för kommunerna respektive landstingen måste merkostnader till följd av befolkningsomflyttningar liksom totala befolkningsökningar klaras inom systemets ram. En avvägning måste därvid göras mellan kompensationens nivå och kostnaderna för övriga kommuner och landsting som måste avstå medel för att finansiera kompensationen.

Rolf Kenneryd pekar på det anslag för bidrag för särskilda insatser i vissa kommuner och landsting som infördes i och med utjämningsystemet och menar bl.a. att det stora antalet ansökningar om att få ta del av dessa medel tyder på betydande brister i utjämningsystemet. Rolf Kenneryd hävdar också att flertalet av de kommuner som har sökt är avfolkningsskommuner.

Av de 51 kommuner som inkommit med ansökningar till regeringen sedan år 1997 är det ca 34 kommuner som har haft en befolkningsminskning under de senaste åren.

Jag vill slutligen säga något om den parlamentariska kommitté som har till uppgift att följa, utvärdera och utveckla utjämningsystemet. Kommittén har nu arbetat i drygt två år och har under denna tid gjort omfattande analyser av de olika delarna i systemet och av systemets utfall. Även modellen för befolkningsminskning har blivit föremål för en ingående analys. Kommittén skall lägga sitt samlade förslag till förändringar av systemet under senhösten 1998. Regeringens avsikt är att förslag sedan skall presenteras för riksdagen i sådan tid att förändringar kan träda i kraft år 2000. Det finns säkert skäl att till dess särskilt studera effekterna av befolkningsminskningen för de mest utsatta kommunerna.

Som svar på Rolf Kenneryds andra fråga vill jag säga att jag inte avser att aktualisera förslag om förändringar i utjämningsystemet innan den parlamentariska kommittén har slutfört sitt arbete. Jag anser att det vore direkt fel att föregripa kommitténs arbete. Till detta kommer att utjämningsystemet ändå måste ses som en helhet. De avvägningar som måste

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

göras när systemet skall bli föremål för förändringar måste ske samlat för att resultatet skall bli rimligt och acceptabelt för hela landet.

Anf. 25 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för svaret. Det är ett viktigt ämnesområde som vi nu under några minuter har att diskutera.

Bakgrunden till interpellationen, dvs. den statistiska bekräftelsen på de senaste årens befolkningsminskning, inger oro. Det krävs snara och verkningfulla åtgärder på olika politiska nivåer, även från enskilda medborgare i dessa bygder, för att bryta den negativa utvecklingstrenden.

Svaret ger en ganska fyllig fakta- och bakgrundsbeskrivning. Det indikerar att inrikesministern och hans medarbetare är relativt väl förtrogna med problematiken och dess omfattning. Tyvärr är inrikesministerns redovisning av förslag till åtgärder och lösningar tom, innehållslös, när det gäller konkretiseringar. När det gäller mer allmänna åtgärder hänvisar inrikesministern till pågående beredningsarbete i Regeringskansliet kring aviserade propositioner om regionalpolitiken respektive bostadspolitiken.

Jag har förståelse och även respekt för det principiella förhållningssättet att inte avslöja innehållet i kommande propositioner. Jag skulle ändå vilja efterhöra om inte inrikesministern kan lätta litet på förlåten och nämna något om de principer som vägleder det återopade nu pågående beredningsarbetet.

När det sedan gäller det primär- och landstingskommunala skatteutjämnningssystemet delar jag inrikesministerns uppfattning. Det är ett av de absolut viktigaste instrument som staten har för att omfördela resurser i regionalpolitiskt syfte. Som bekant delas denna uppfattning inte av alla partier i denna kammare. Just därför är det synnerligen viktigt att systemet är så effektivt utformat som möjligt.

Som framgår av såväl interpellationen som svaret biträdde Centerpartiet de beslut som ledde till det nuvarande systemet. Jag vill dock påpeka att detta skedde i och med att det här systemet ingick som en del i ett större åtgärdepaket, med åtskilliga andra stora och viktiga komponenter, i syfte att sanera den då dåliga gemensamma ekonomin. Jag vågar påstå att en ensidig uppgörelse kring utjämnningssystemet inte hade kommit till stånd utan ytterligare förändringar i den riktning vi då redan hade åstadkommit. Jag tvekar heller inte att påstå att den efterföljande utvecklingen bekräftar att vi från Centerpartiets sida den gången hade rätt i våra synpunkter och strävanden.

Inrikesministern hänvisar i sitt svar till att den pågående parlamentariska utredningen bör avvaktas innan förslag till förändringar kan framläggas. Jag har erfarit att utredningen avser att framlägga sina samlade förslag i oktober detta år. Det omöjliggör beslut under höstriktsdagen baserade på utredningens förslag. Det framgår också av svaret. Utredningen kan alltså inte inväntas om beslut skall kunna gälla redan under 1999. Det är min absoluta uppfattning att så måste ske.

Min avslutande fråga i denna omgång är därför: Är inrikesministern beredd att på någon punkt delta i en diskussion som syftar till beslut som kan gälla redan nästkommande år?

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att den del av landet som jag kommer från, den norra delen, som bl.a. har drabbats av de problem som interpellanten tar upp, inte är en tärande del av Sverige, tvärtom. Industrin i Norrlandslänen drar varje år in över 48 miljarder kronor i exportnetto till vårt land. Det är dubbelt så mycket som övriga landet drar in. Varje sysselsatt norrlänning bidrar alltså till det svenska exportnettet med 21 000 kr över riksgenomsnittet.

Tyvärr är situationen mer negativ när det gäller regional utveckling. Jag skall en stund uppehålla mig vid utvecklingen för kommuner och landsting och det nya skatteutjämningsystemet.

Jag satt i morse och läste gamla handlingar sedan tiden då man skulle besluta om det nya systemet. Vi fick många brev, telefonsamtal och uttalanden från kommuner, fackföreningar och enskilda personer, där de uttalade sina farhågor inför det nya systemet.

Jag läser från några olika uttalanden: Det får inte bara vara storstäder och administrativa centrum som tillförsäkras en positiv utveckling. Landet är även beroende av glesbygd, landsbygd och industriorter.

I vårt län – i det här fallet var det Norrbottens – har vi höga kostnader för kommunal service. Det har naturliga orsaker som avstånd, klimat och gles befolkning. Våra kommunalskatter ligger därför relativt högt, men vi har också en hög standard på vår verksamhet. Det är helt omöjligt att kompensera sig med högre skatt om förslaget genomförs. För Gällivare kommun skulle det röra sig om en skattehöjning på 4–5 kr för att hålla samma nivå som i dag; då var skatten 32:20 kr.

Om man höjde skatten i de storstadskommuner som nu har en låg skatt till samma nivå som Norrbottenskommunerna har i dag skulle man klara situationen utan omfördelning.

Kommunernas verksamhet utgör en grundval för möjligheten att skapa förutsättningar för utveckling av sysselsättning och tillväxt. Regioner med stor andel lokal produktion i kombination med större beroende av den kommunala verksamheten för den lokala efterfrågan och produktionen är betydligt känsligare för reduceringar av kommunernas intäkter än andra regioner, enligt studier NUTEK genomfört. Det innebär att beroendet av kommunernas och landstingens verksamhet är väsentligt större i skogslänen. Risker är överhängande att vidgade regionala obalanser uppstår om utsatta regioner ytterligare belastas genom kommunala skattehöjningar och brister i infrastruktur.

Det var några uttalanden.

Nedskärningar slår betydligt hårdare i skogslänen än t.ex. i storstadslänen. Det var en mycket stor oro för hur skatteutjämningsystemet skulle slå. Som det ser ut nu har farhågorna besannats. Det har blivit nedskärning av offentliga verksamheter med högre arbetslöshet som följd, negativ befolkningsutveckling och tomma lägenheter, som vi har hört tidigare i dag.

Nu är det inte bara skatteutjämningsystemet som bidrar till den här utvecklingen, men den är en bidragande orsak till kommunernas minskade intäkter. Många kommuner är i ett minst sagt besvärligt läge, vilket inrikesministern väl känner till. Vi är många som har stora förhoppningar på de propositioner som ministern nämner i sitt svar.

Jag kan förstå att ministern inte kan föregripa den kommitté som arbetar med utjämnningssystemet. Men jag ville ändå i kammaren föra fram de synpunkter vi har. Jag hoppas att ministern, när det blir aktuellt, vidtar åtgärder så att det vi anser slagit fel i skatteutjämnningssystemet ändras. Jag vill instämma med Rolf Kenneryd, jag skulle också gärna vilja veta någonting om vad som är tänkt.

Anf. 27 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det inomkommunala utjämnningssystemet, som i sig strider mot formuleringarna i den svenska grundlagen om den kommunala beskattningsrätten, har också en rad märkliga och troligtvis oönskade effekter som indirekt har kommit att belysas i såväl Rolf Kenneryds interpellation som i statsrådets svar.

En sådan effekt är att det här systemet inte ger en kommun några som helst incitament att själv genom ökat skatteunderlag påverka sina intäkter. Det socialdemokratiska kommunalrådet i Pajala har pekat på detta förhållande och uttalat att det för Pajala kommun – men det gäller i stort sett alla kommuner – inte spelar någon som helst roll för intäkterna om man i kommunen kan fixa fler jobb. Skatteintäkterna blir ändå desamma. Om då kommunen får lägga ned pengar på att öka förvärvsfrekvensen blir en sådan åtgärd en dålig lösning för kommunen. Skatten från det ökade skatteunderlaget tas omedelbart om hand av det inomkommunala systemet.

Vi moderater har tydligt sagt att vi vill ha ett utjämnningssystem som ger ett hundraprocentigt incitament för kommunerna att själva öka skatteunderlaget. Jag tycker att Jörgen Andersson borde ta tillfället i akt och säga att den kommitté som han har tillsatt också borde studera vilka effekter dagens inomkommunala utjämnningssystem har haft på incitamenten ute i kommunerna. Om kommunerna låter systemet styra är ju detta negativa incitament och kommer inte att medverka till en ekonomisk tillväxt i landet.

En annan effekt av det inomkommunala systemet är att det är uppbyggt som ett nollsummespel. Statsrådet belyser själv det i sitt svar. Om man vill öka bidraget på någon punkt, t.ex. för befolkningsminskningar, måste man med den här uppläggnings definitionsmässigt minska bidragen någon annanstans.

Vi moderater har hävdat att inkomstutjämnningen och kostnadsutjämnningen för kommunerna måste vara en statlig uppgift. Det är staten som skall betala de bidragen. Det skall inte ske genom en omfördelning av en lokalt uppburen skatt. Med den metod vi anvisar har man helt andra möjligheter att rätta till de eventuella svårigheter som uppstår, t.ex. på grund av befolkningsminskningar.

Det verkar på det svar som Jörgen Andersson har givit som om regeringen och han själv så till den grad har gjort sig till fångar i det här grundlagsstridiga inomkommunala systemet att man inte kan tänka i nya banor, trots att systemet rimligen har direkt negativa effekter för vårt land.

Fru talman! Rolf Kenneryd undrade om jag kunde lätta på förlåten kring den bostadspolitiska propositionen. Den andra propositionen har jag ju inte beredningsansvaret för. Rolf Kenneryd förstår säkert att det inte är möjligt. Jag skall i alla fall säga så mycket att ett av de stora problemen för de kommuner som har kraftiga befolkningsminskningar är att de i flertalet fall också har stora bekymmer med sina kommunala bostadsbolag. De har dessutom en hel del bekymmer med borgensåtaganden för bostadsrättsföreningar. Befolkningsminskningen underlättar inte dessa problem utan försvårar dem tvärtom ytterligare.

Det största regionalpolitiska grepp som vi kan ta är kanske därför att göra det lättare för dessa kommuner på just de här områdena. Det är en ansats som vi med all säkerhet kommer att göra i det förslag som vi så småningom skall lägga fram för riksdagen.

Rolf Kenneryd frågade också om jag är beredd att göra något avseende utjämningsystemet som kan träda i kraft 1999. Låt mig först säga att jag har en oerhört stor respekt för problematiken kring skatteutjämnningen. Jag tror att Rolf Kenneryd och jag har samma erfarenhet på den punkten. Jag har under min 15-åriga kommunala bana upplevt fyra skatteutjämningsutredningar som har lett till förslag i riksdagen. Varenda gång ett beslut med anledning av dem har tagits har alla de kommuner som gynnats inte sagt någonting medan de som har fått bidra till systemet har anfört synpunkter. Vi har hela tiden haft en sådan process.

Jag tror därför att man skall vara oerhört noggrann med det underlag som krävs när förändringar skall göras i systemet. Jag vill väldigt noga understryka att det finns all anledning att ha respekt för de befolkningsminskningar som nu håller på att ske i glesbygd. Jag ser utomordentligt allvarligt på dem. Om vi skall göra någonting i systemet mot den bakgrunden måste vi vara noggranna med att ha ett ordentligt underlag.

Jag har gjort mig underkunnig om att vi inte har ett sådant underlag förrän i slutet av året från Utjämningskommittén. Man får däremot aldrig vara dogmatisk. Det står i överenskommelsen och beslutet om den nya skatteutjämnningen att om enskildheter får mycket stora och svåra effekter, skall man vara beredd att göra ändringar. Men jag är angelägen om att säga att det även då behövs ett underlag.

Skulle ett sådant underlag komma fram i fall där enskildheter får en förödande betydelse, får man vara öppen för att föra resonemang om detta. Jag tycker dock att de mest omfattande resonemangen måste vänta till dess att man har det totala underlaget.

Låt mig säga till Birgitta Gidblom att jag delar hennes bekymmer för den landsända som hon kommer från. Jag skall själv åka upp till Norrbotten på fredag, och jag har varit där många gånger. Jag känner till de problem som ni brottas med. Men jag tycker att man i rättvisans namn måste säga att även storstäderna brottas med en hel del problem. Framför allt får jag höra detta om kostnaderna för flyktingmottagning och för socialbidrag. Varenda gång jag träffar storstadsrepresentanter får jag höra att dessa kostnader är besvärande för dem. Därför är det viktigt att vi ser till helheten när vi gör de här förändringarna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 29 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka inrikesministern för kompletteringarna. Jag ser med en viss spänning och t.o.m. någon förväntan fram emot de kommande propositionsförslagen. Jag noterar också att inrikesministern ger en viss öppning för att diskutera åtgärder som kan träda i kraft redan nästkommande år.

När det gäller det extra skatteutjämningsbidraget, dvs. den pott som avsatts i systemet för särskilda åtgärder i kommuner och landsting, bekräftas i svaret min i interpellationen framförda åsikt att flertalet ansökningar härrör från kommuner med befolkningsminskning. 34 av 51 ansökarkommuner är avfolkningskommuner. Det bekräftar i sin tur också behovet av åtgärder i systemet för att kompensera befolkningsminskningen, vilket skulle minska trycket på det extra skatteutjämningsbidraget.

I svaret pekar inrikesministern också på att det i utjämningsssystemet finns en särskild faktor som kompenserar för befolkningsminskning. Det är riktigt. Kvalificeringstiden för befolkningsminskningen i denna faktor förlängdes 1996 från fem till tio år. Det medför att de kommuner som haft betydande befolkningsminskning under de senaste tre à fyra åren får vänta ytterligare sex à sju år innan faktorn utlöses. Det är inte rimligt. Jag anser att en återgång till fem års kvalifikationstid bör genomföras utan att den tillsatta utredningens förslag härom behöver inväntas. Det bör i detta sammanhang också övervägas om faktorns tyngd kan utökas.

Vilken är inrikesministerns syn på denna viktiga enskildhet i systemet?

Jag vill gärna också något kommentera Lennart Hedquists inlägg. Han säger att det nuvarande systemet strider mot grundlagen. Min fråga med anledning härav är: När blev Lennart Hedquist eller för den delen Moderata samlingspartiet domstol i slika juridiska spörsmål?

Vidare säger Lennart Hedquist att det inte spelar någon som helst roll för utbekommande av statsbidrag om sysselsättningen ökar i en enskild kommun. Det är inte sant, även om det inte är en fullständig kompensations. Den uppgår i dag till 95 %. Dessutom bidrar Pajala och andra kommuner genom att öka sitt eget skatteunderlag till att det landsomfattande skatteunderlaget ökar.

Dessutom hänvisar Lennart Hedquist till att det här i moderaternas sinnesvärld inte skall vara ett inomkommunalt system utan ett system för statlig finansiering. Min fråga med anledning av detta är: Skall denna statliga finansiering ske inom den ram som moderaterna hittills anvisat i riksdagen, dvs. ett i förhållande till vad som förordas av andra i riksdagen representerade partier väsentligt nedbantat anslag?

Anf. 30 BIRGITTA GIDBLOM (s):

Fru talman! Jag skall använda den taletid som jag har kvar till att ytterligare peka på de problem som vi har och som jag vet att Jörgen Andersson väl känner till.

Norrbotten har förlorat nästan 6 000 invånare på tre år. Totalt har skogslänen tappat drygt 31 200 invånare. Det motsvarar en intäktsminskning för kommuner och landsting om ca 1 200 miljoner. Samtidigt har storstadslänen ökat med närmare 81 000 personer, och det ger en intäktsökning om ca 3 000 miljoner kronor.

Till detta kommer förändringen genom det nya skatteutjämningsssystemet, som ger storstadslänen kraftigt ökade intäkter. Det är självklart att storstadslänens expansion är kostsam, och många storstäder har också en bekymmersam situation. Jag vill även påpeka att jag absolut inte är någon motståndare till storstäderna. Jag vill dock att hela landet skall leva, både storstad och landsbygd. De människor som vill arbeta och bo utanför storstäderna skall ha möjlighet till det.

Det finns vissa konstigheter i det inomkommunala systemet. Låt mig berätta hur det slår t.ex. när skogslänskommuner som tidigare har erhållit skatteutjämningsbidrag skall betala avgifter. Vid fullt genomförd utjämnings skulle t.ex. Luleå betala 1 342 kr per invånare och år samtidigt som Danderyd får 229 kr per invånare och år. Kommunalskatten är drygt 32 kr i Luleå och drygt 26 kr i Danderyd.

Fru talman! Jag vet att inrikesministern på fredag kommer att träffa många oroliga kommunal- och landstingspolitiker uppe i Norrbotten. Det är min förhoppning att ministern har med sig några positiva besked till dem.

Anf. 31 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag antar att Jörgen Andersson samlar sig till att så småningom svara också på mina frågor. Rolf Kenneryd gick händelserna i förväg och tog upp några aspekter. Låt mig fylla på med ytterligare några aspekter till Jörgen Andersson, som kanske kan vara utgångspunkter för ett resonemang.

Kommunalmännen ute i landet noterar att när de höjer förvärvsfrekvensen, när fler i den egna kommunen har jobb, påverkas skatteintäkterna inte mer än ytterst marginellt. Det är inte ens fråga om några procent, och det finns dessutom Pomperipossaeffekter i många kommuner vid ökad förvärvsfrekvens. Tror inte statsrådet att detta så småningom påverkar kommunernas sätt att agera? Är det inte det som har börjat ske i glesbygdskommunerna? Precis som kommunalrådet i Pajala upptäcker man att det inte spelar någon roll för intäkterna om folk har jobb eller inte. Intäkterna blir desamma.

Så småningom börjar människor att flytta. Då uppstår problem, eftersom intäkterna minskar.

Jag tror att beslutet häromåret om inomkommunala system innebär att ett oerhört farligt system har satts i sjön. Jag hoppas att Jörgen Andersson kan ta initiativ till att systemet tas bort.

Anf. 32 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Det var av tidsskäl som jag i mitt förra inlägg inte tog med Lennart Hedquist.

Det må vara Lennart Hedquist obetaget att anföra att han tycker att det nuvarande systemet är grundlagsstridigt. Men denna riksdag har inte kommit fram till den slutsatsen.

Problemet med det tidigare systemet var att fler och fler kommuner hamnade utanför systemet. De var inte med och bidrog till skatteutjämningsystemet. Det var i regel rika kommuner som hamnade utanför skatteutjämningsystemet. Det var därför det var nödvändigt att få in dessa kommuner i utjämningsystemet.

Sedan var det frågan om att kommunalmän skulle sakna incitament till att agera för en högre förvärvsfrekvens. Den tolkningen gör jag inte efter att ha sett uppvaktningar från kommunalmän i försvarsfrågan. Från varenda ort där det har funnits ett hot om att regementen skall läggas ned – med ett antal civilanställda – har det varit täta uppvaktningar på såväl Försvarsdepartementet som i försvarsutskottet. Det ger inte vid handen att det skulle finnas ett ointresse av att ha en förvärvsfrekvens i kommunerna.

Vi har tittat på Moderaternas förslag till skatteutjämning. Det skulle få oerhört negativa konsekvenser för vår glesbygd. Jag är icke beredd att påta mig ett sådant ansvar att utöver de problem som glesbygden redan brottas med införa ett skatteutjämningssystem som ytterligare skulle förvärra situationen. Det är sanningen. Därför ger jag inte mycket för det utjämningssystemet.

Jag har en fråga som kan ansluta till det Kenneryd frågade om. Centern vill lägga fram ett förslag där staten skall finansiera skatteutjämningen. Jag skulle gärna vilja ha reda på hur det skall finansieras i statsbudgeten.

Anf. 33 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag tycker att vi alla borde uppmärksamma Pajalas kommunalråd – och för övrigt alla övriga kommunalråd – på att alla kommuner med en medelskattekraft som understiger rikets medelskattekraft skulle förlora på det system som Lennart Hedquist och Moderaterna förespråkar. Vi i Centerpartiet kommer *inte* att medverka till en sådan ordning.

Jag vill tacka inrikesministern och mina meddebattörer för ett intressant och stimulerande meningsutbyte kring ett angeläget ärende. Jag hoppas att det kan ha medverkat till att inrikesministern och övriga funderar vidare i sina kammare i konstruktiv riktning. Sist vill jag rekommendera inrikesministern att särskilt överväga två åtgärder som kan genomföras nästkommande årsskifte:

För det första återgå till fem års kvalifikationsgräns för faktorn för befolkningsminskning. För det andra frysa införandereglerna i avvaktan på att förslag från den pågående utredningen och den därpå följande remissbehandlingen kan framläggas och beslutas.

Anf. 34 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Det är egentligen ett kompletterande svar till Kenneryd. Det gäller dels ändring av införandereglerna från tio till fem år, dels frågan om frysning som lades till i det sista inlägget.

Jag är i dag inte beredd att aktualisera denna sak på det underlag som jag nu besitter. Jag är övertygad om att den typen av diskussioner kan vi inte föra förrän kommitténs samlade bedömning finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 35 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Fredrik Reinfeldt har frågat mig om regeringens underlåtenhet att för riksdagen lägga fram grundlagsändringsförslagen i enlighet med SOU 1996:129 innebär att regeringen förbereder ett avskaffande av det inomkommunala utjämningsystemet och framläggande av ett nytt förslag som är förenligt med den gällande lydelsen av grundlagen. Fredrik Reinfeldt har också frågat om regeringen har för avsikt att i en omläggning av utjämningsystemet arbeta bort de tillväxtfientliga Pomperipossaeffekter som uppträder för flera kommuner. Detta har delvis berörts i den tidigare interpellationsdebatten.

Riksdagen beslutade i december 1995 att anta regeringens förslag till nytt utjämningsystem för kommuner och landsting (prop. 1995/96:64, bet. 1995/96:FiU5, rskr. 1995/96:116). Systemet trädde i kraft den 1 januari 1996.

Innan regeringens förslag till nytt utjämningsystem förelades riksdagen, hade Lagrådets yttrande inhämtats över förslaget. Lagrådet motsatte sig därvid inte att förslaget lades till grund för lagstiftning. Lagrådet noterade dock med tillfredsställelse att en särskild kommitté hade tillsatts, med uppgift att närmare analysera innebörden av den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten och dess förhållande till grundlagsbestämmelserna.

Finansutskottet uttalade följande i sitt betänkande, som låg till grund för riksdagens beslut om utjämningsystemet: ”Med beaktande av den analys av grundlagsfrågan som exempelvis Lagrådet gjort i sitt yttrande finner finansutskottet att allt tvivel om utjämningsystemets grundlagsenlighet kunnat skingras och att ett nytt bidrags- och utjämningsystem bör kunna utformas i enlighet med regeringens förslag.”

I augusti 1995 hade regeringen, som nämnts, tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att analysera innebörden av den kommunala självstyrelsen och beskattningsrätten och dess förhållande till grundlagsbestämmelserna. Enligt direktiven skulle kommittén, om den så fann behövt, föreslå förtydliganden eller ändringar i grundlagsbestämmelserna.

Kommittén redovisade sina förslag i september 1996 i betänkandet *Den kommunala självstyrelsen och grundlagen* (SOU 1996:129). Ett av förslagen var att ett tillägg skulle göras i regeringsformen, vilket syftade till att ytterligare klargöra grundlagsenligheten i det kommunala utjämningsystem som börjat gälla år 1996. Kommittén uttalade därvid att det mot bakgrund av Lagrådets och riksdagens ställningstaganden får anses klarlagt att det utjämningsystem som beslutats kan förenas med regeringsformens bestämmelser.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot denna bakgrund konstaterar jag att det inte kan anses råda något tvivel om utjämningsystemets grundlagsenlighet, och något avskaffande av systemet är inte aktuellt. Jag anser mig därmed ha besvarat Fredrik Reinfeldts första fråga.

När det gäller Fredrik Reinfeldts andra fråga vill jag hänvisa till den nu arbetande parlamentariska kommitté som har till uppgift att följa,

*Fel! Okänt
växelargument.*

utvärdera och utveckla utjämningsystemet. Kommittén skall lägga fram sitt samlade förslag till förändringar under senhösten 1998. Regeringens avsikt är att förslag sedan skall föreläggas riksdagen i sådan tid att förändringar kan träda i kraft år 2000. Kommitténs uppdrag är i första hand att följa upp och utvärdera systemet för kostnadsutjämning, men kommittén har också möjlighet att behandla systemet för inkomstutjämning.

Som svar på Fredrik Reinfeldts andra fråga vill jag mot den angivna bakgrunden säga att jag inte avser att aktualisera förslag om förändringar i utjämningsystemet innan den parlamentariska kommittén har slutfört sitt arbete.

Anf. 36 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag tror att det är så att varje regering kan vinna ett och annat val på att konjunkturen är god. Men varje regering som har till målsättning att skapa ett långsiktigt välstånd måste bygga sin politik på i grunden sunda strukturer. Vi har med detta utjämningsystem en felaktig struktur. Det är ett tillväxtfientligt system som slår ihjäl regeringens bästa bundsförvanter när vi talar om att syftet är att hålla nere offentliga utgifter och hålla lägsta möjliga skatt.

Den valda konstruktionen är grundlagsvidrig. Statsrådet får ursäkta, men tilltron till att vad varje majoritet i denna kammare säger alltid är sant går kanske något för långt. Det är alldeles klart att ett utjämningsystem som tar pengar från en kommuns kassa för att finansiera utgifter i en annan kommuns kassa måste varar i strid med de formuleringar som finns om innebörden i den kommunala beskattningsrätten. Det är också därför som det här utredningsförslaget finns om att faktiskt införa en grundlagsändringstext som skulle möjliggöra det, om man nu tycker att det är ett gott förslag.

Sanningen är den att det finns ideologiska motiv bakom systemet. Syftet är att mycket hårt pressa vissa lågskattekommuner att höja sin skatt. Det är inte bara fråga om en omfördelning. Hela konstruktionen är gjord så att den som har låg utdebitering skall få stryk i systemet. Det har ofta frammanats från olika företrädare att det vore bra om man hade en jämnare kommunal skattenivå i landet. Märkligt nog börjar man med att peka ut dem med låg skatt snarare än dem med hög skatt.

Det vore intressant att höra inrikesministern kommentera det faktum att ibland används argumenteringen att det skulle vara oerhört angeläget att få vissa lågskattekommuner att höja skatten för att omfördela resurserna så att högskattekommunerna skulle kunna sänka skatten. Var är alla exempel på kommuner som har gjort detta? Det har flyttats runt väldigt mycket resurser.

Effekten blir alltså den att den som sparar och som har låg skatt får stryk i systemet. Det är påfallande ofta i den region som jag representerar, dvs. Stockholmsregionen. Det får alltså till effekt att skattetrycket på det här sättet höjs. De som lyckats genom årtal av effektiviseringar och genom att föra en, som jag tycker, riktigare avgiftspolitik och därmed lyckats hålla skatten låg får ta stryk i systemet och tvingas, med den strypsnara som systemet utgör, att på sikt höja skattenivån kanske upp till 30 kr, t.o.m. därutöver. Den som ligger under länsgenomsnittet drabbas av systemets konstruktion.

Detta leder till – det finns ju inte exempel på att kommunala skattesänkningar förekommit bland dem som får ta emot pengar i systemet – att skattetrycket långsamt fortsätter att höjas. Det är också den effekt som vi har sett i landets kommuner. Idén från skattereformens dagar om att ha ett 30-procentigt kommunalskatteuttag har kommit på skam. Ingen tjänar på att kommunalskattenivåerna i landet fortsätter att höjas.

Därför skulle jag vilja i min första runda ha kommentarer kring detta. Ser inte statsrådet hur konstruktionen på det här sättet leder till ett totalt höjt skatteuttag inom den kommunala sektorn och vilka negativa effekter det faktiskt kan få för tillväxt och nya jobb?

Anf. 37 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Statsrådet skriver i sitt svar om utredningen om den kommunala självstyrelsen och grundlagen att betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Den beredningen har nu fortgått i över ett år. Jag har för egen del tagit del av remissynpunkterna. Jag har litet svårt att förstå varför regeringen inte lägger fram ett förslag, om man nu menar att det inomkommunala utjämnningssystemet skall fortsätta att leva. Det är alldeles uppenbart att utredningen klarlagt att det inomkommunala utjämnningssystemet strider mot regeringsformens ordalag. Det är därför man har lagt fram ett förslag om att ändra i grundlagen. Däremot finns det de som menar att man, i och med att en parlamentarisk praxis utbildats, skulle kunna hävda att grundlagen och praxis ger utrymme för det här systemet. Jörgen Andersson kan väl inte mena på fullt allvar att vi skall ha en grundlag som styrs av en praxis som strider mot ordalagen i regeringsformen?

Vi diskuterade tidigare vilka negativa effekter det inomkommunala utjämnningssystemet har. Jörgen Andersson efterlyste alternativ. Jag har noterat flera gånger att man inom Inrikesdepartementet tydligen räknat helt fel på vad det moderata alternativet innebär. Låt mig precisera och säga att vad vi gör i vårt alternativ är att vi lyfter bort de generella statsbidragen och lägger dem som ett utjämnings- och kostnadsbidrag. Sedan lägger vi ut fullständiga incitament till alla kommuner, oavsett om man har låg eller hög skattekraft, att höja sin skattekraft.

Det befängda med dagens system är att så fort en kommun ökar sin förvärvsfrekvens och får ytterligare skatteintäkter tar systemet till hundra procent hand om det. Man kan inte ha ett sådant system som inte låter sig förenas med en kommunal beskattningsrätt. Då har man i praktiken avskaffat den kommunala beskattningsrätten. Det är därför jag tycker att medan tid är skall vi återgå till det system som tillförsäkrar oss den gamla svenska kommunala självstyrelsen med en beskattningsrätt som förr fanns.

Anf. 38 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Det må vara hänt att Fredrik Reinfeldt inte känner någon tilltro till en eventuell riksdagsmajoritet i någon fråga. Men han bör i alla fall känna tilltro till Lagrådet. Lagrådets yttrande är faktiskt rätt så klart på den här punkten.

Fredrik Reinfeldt har rätt i att det nuvarande skatteutjämnningssystemet, som beslutades av riksdagen och som trädde i kraft 1996, hade ideo-

logiska inslag. Vi var från vårt håll – och där har vi delade meningar – djupt otillfredsställda med att fler och fler kommuner ramlade ur systemet och därmed inte bidrog till skatteutjämningsystemet. Jag tyckte att det var fel. Vi tyckte inte att det fanns någon rättvisa i det. Därför ansåg vi att det var nödvändigt att göra en förändring på den punkten. Även andra partier i denna riksdag kom fram till samma ståndpunkt.

Hittar vi några exempel på kommuner och landsting som har sänkt skatten? frågar Fredrik Reinfeldt. Nej, vi hittar inga exempel på det. När jag far runt i landet, vilket jag gör rätt ofta, och träffar kommunal- och landstingsmän är det inte precis det problem man tar upp att man har så gott ställt att man anser sig kunna sänka skatten. Det är helt andra problem som tas upp. Hur skall vi kunna klara att finansiera vården, skolan och omsorgen framöver? frågar man. Hur skall vi klara de andra ekonomiska problem som vi har? Hur skall man i Norrland kunna klara befolkningsminskningen som slår så hårt? Hur skall man i storstäderna kunna klara de ökade kostnader som socialbidragen medför? De brottas med sådana problem. Det är deras vardag. De har inga som helst tankar på att försämra den kommunala ekonomin med sänkta skatter.

Till Lennart Hedquist vill jag säga att frågan bereds inom Regeringskansliet men att det även finns andra saker som vi vill titta på i det förslag som vi har tänkt gå till riksdagen med. Vi har hela problemet med frivillighet och förvaltning när det gäller kommuner som har kommit på obestånd. Kanske vi också måste bedöma om vi skall bygga in en möjlighet till tvångsförvaltning. De som jobbar med en del av de kommuner som i dag är i djup kris skulle inte vara så negativa om de hade ett instrument att gå in med för att kunna förvalta en kommun. Det är också sådant som vi måste göra en analys av, därför att det är också grundlagsfrågor.

Jag måste rätta Lennart Hedquist på en punkt. Den kommitté som arbetade under ledning av Ulf Larsson kom till den slutsatsen att det skatteutjämningsystem som riksdagen har beslutat om inte är grundlagsstridigt men ansåg att det behövs en del klargöranden. Det var deras slutsats, och det är just det vi tittar på.

Jag vill avslutningsvis säga till Lennart Hedquist att vi inte räknar fel på Inrikesdepartementet. Vi har otroligt kompetenta medarbetare som vänder upp och ned och ut och in på siffrorna. Det moderata skatteutjämningsförslaget skulle få en förödande effekt för glesbygdskommunerna. Lennart Hedquist är välkommen att när som helst titta på de siffrorna.

Anf. 39 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jörgen Andersson bör kanske känna till att jag har suttit i finansutskottet under den här perioden och följt den behandling som Lagrådet gjorde. Det går inte med bästa vilja i världen att hävda att de två olika utlåtanden från Lagrådet som låg till grund för det nya systemet skulle vara en ensidig hyllning från Lagrådet av hur grundlagsenlig texten är, utan det var mycket tydligt att de var satta under politisk press och att det krävdes en piruett här i riksdagen för att få igenom systemet.

För att gå ned till det enskilda exemplet kan jag nämna att Täby kommun när det här systemet har verkat ut alla sina år kommer att betala nära hälften av alla de skatteintäkter som de får in från sina medborgare i inkomstutjämnning. I samma läge som vi har en lagstiftning som säger att man skall få ta upp skatt i den egna kommunen för egen verksamhet för-

svinner hälften av pengarna. Det blir litet svårt, oavsett vad Lagrådet har sagt, att förklara för medborgarna i den kommunen vart alla deras pengar försvinner.

Det finns på det här sättet en lång rad kommuner som tar oerhört mycket stryk av detta system. I drygt 20 kommuner uppträder rena pomperipossaeffekter. Det är 10 kr in i ökad kommunalskatt och 13 kr ut till systemet.

Jörgen Andersson berömmar sig av att ha varit kommunalman. Tänk om han hade suttit i ledningen för en kommun där varje 10-krona som han får in kostar honom 13 kr! Vad hade han sagt till sina riksföreträdare? Vad hade han sagt till den regering som satt på ett sådant system? Det hade statsrådet aldrig accepterat.

Det är tillväxtfientligt. Det sänder fel signaler. Det avlövar den politiska möjligheten att styra en kommun. För att vara uppriktig: varför skall man över huvud taget engagera sig politiskt i en kommun där den här typen av effekter uppträder? Vad tror inrikesministern att hans egna lokala företrädare säger i de här kommunerna när pomperipossaeffekterna uppträder? Tror inrikesministern att de hyllar Pomperipossa? Nej, det gör de inte. De lovar väljarna att de är emot detta system.

Socialdemokraterna föreslår dessutom mindre skattehöjningar, typ 70 öre, i många av dessa kommuner, som de fyller med massvis med verksamhet. Men sanningen är den att man t.ex. i Täby kommun skulle behöva höja skatten med över 3 kr om det här systemet får fortsätta utan att en enda krona går till ny kommunal verksamhet i den kommunen. Så fungerar systemet. Så hårt gröper det ur verksamheten. Vad vi har framför oss är ett system som kommer att leda till högre skatteuttag totalt sett.

Jörgen Andersson säger att han åker runt till en massa kommuner och att de inte vill diskutera att sänka skatten. Det är möjligt. Då är den intressanta frågan: Vad tror Jörgen Andersson själv som ansvarigt statsråd att vi ser för skatteutveckling när det gäller den kommunala sektorn? Vad är acceptabelt? Är det 33 kr, 34 kr eller 35 kr? Hur långt skall vi komma upp i marginaleffekter innan vi är tillbaka i det perversa system som Kjell-Olof Feldt en gång ville avskaffa just därför att den sammanlagda marginaleffekten var så pass hög som den var? Där spelade kommunalskatten oerhört stor roll.

Kom ihåg att kommunalskatten är den största hushållsavgiften för den vanliga familjen. En skattesänkning på 1 kr eller 1:50 kr är en stor lättnad för en vanlig barnfamilj. I inrikesministerns perspektiv handlar det mest om den kommunala kassan. Låt oss tala om familjernas kassa! De sitter också trångt. Där behövs också mer utrymme för att klara de dagliga utgifterna. Då är kommunalskattesänkningarna det viktigaste instrumentet.

Jag menar att ni nu har skapat ett system som slår ihjäl de kommuner som har förstått det, till förmån för kommuner som tycker om att höja skatten. Det kan aldrig vara klokt.

Anf. 40 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det finns en anledning till att jag kan säga att Inrikesdepartementet har räknat fel på det moderata förslaget, och det är att det helt enkelt inte går att räkna på det. Vi har nämligen fastlagt en rad principer på vilka ett nytt system skall grundas, men något detaljerat förslag

*Fel! Okänt
växelargument.*

som det går att räkna på föreligger inte. Därför räknar Inrikesdepartementet fel om man går ut och säger att den och den kommunen skulle det slå si och så på. Studera i stället de grundläggande principerna för vårt system, Jörgen Andersson! Då tror jag att regeringen kommer att se att det finns mycket att hämta i vårt förslag.

Jag vill också säga något om grundlagsenligheten. Lagrådet nr 1 sade att det inomkommunala systemet var grundlagsvidrigt. Regeringen drog sig tillbaka och funderade på vad man skulle göra i den situationen. Så tillsatte man den här kommittén, och sedan funderade man fram och tillbaka och ändrade på sitt gamla förslag och lade fram det för Lagrådet. Då sade Lagrådet, som nu hade en helt ny sammansättning: Ja, man kanske kan säga att med konstitutionell praxis skulle det kunna gå att förena med grundlagen, men då får man trycka på orden konstitutionell praxis. Med hänsyn till att regeringen tillsatt en kommitté som skall utreda förhållandet får det väl gå för den här gången.

Sedan kom den här kommittén med sitt förslag, där man ville göra grundlagen kongruent med det här i och för sig orimliga systemet, och regeringen lade inte fram ett förslag.

Jag tycker då att Fredrik Reinfeldts fråga är mycket berättigad. Slutsatsen bör vara att grundlagens bestämmelser skall hållas. Och då bör vi snarast gå ifrån det inomkommunala utjämningssystemet, eftersom regeringen inte har lagt fram ett förslag till den här riksdagen. Därmed kommer det inte att kunna träda i kraft någon grundlagsändring förrän långt fram i tiden.

Anf. 41 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag måste säga att jag finner det märkligt när Fredrik Reinfeldt säger att Lagrådet var under politisk press. Det jag känner till om Lagrådets arbete – Fredrik Reinfeldt har säkert längre erfarenhet än vad jag har på den punkten – är att det är mycket kvalificerade och oberoende jurister som gör sina bedömningar och som icke tolererar att sättas under politisk press. Jag kan inte tänka mig att de vid något tillfälle utsätter sig för det, utan de gör en oberoende bedömning. Det har de säkert gjort i det här fallet också.

Finansutskottet sade: Med beaktande av den analys av grundlagsfrågan som Lagrådet gjort i sitt yttrande finner finansutskottet att allt tvivel om utjämningssystemets grundlagsenlighet kunnat skingras och att ett nytt bidrags- och utjämningssystem bör kunna utformas i enlighet med regeringens förslag.

Fredrik Reinfeldt tar upp Täby som ett exempel. Jag har, som jag sade tidigare, rest kors och tvärs i det här landet ett flertal gånger och besökt nästan de flesta kommuner. Framför allt har jag ägnat mycken tid åt Norrlandskommunerna. När jag ser de problem och de bekymmer som de brottas med där uppe måste jag säga att jag inte tycker så förfärligt synd om Täby.

Det nya skatteutjämningssystem som riksdagen antog, med genomförande den 1 januari 1996, hade också som ett av sina motiv att underlätta för storstäderna på grund av deras kostnader. Om vi inte skulle ha infört det nya skatteutjämningssystemet är jag övertygad om att storstäderna hade fått göra kraftiga skattehöjningar. Det är ju ändå på det sättet att många av förortskommunerna till storstäderna – det må vara Täby i

Stockholm, Kungsbacka i Göteborg eller Vellinge i Malmö – får storstädernas fördelar men är inte till alla delar med och finansierar storstädernas kostnader. Därför var en utgångspunkt i det nya skatteutjämningsystemet att även ta en viss hänsyn till det.

Sedan säger Lennart Hedquist, och det bekymrar mig, att det inte går att räkna på det moderata förslaget. Då skall vi nog vara aktsamma med att införa ett sådant förslag. Vet vi inte ens vad det får för konsekvenser, bör vi nog avhålla oss från ett sådant förslag.

Anf. 42 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag tror att det är ganska klart för åhörarna hur inrikesministern ständigt återkommer till hur kommunerna mår, medan jag mer har försökt ha perspektivet hur invånarna mår. Men jag kan göra fullständigt klart för inrikesministern att jag skall hälsa de 60 000 invånarna i Täby att han inte tycker synd om dem. Jag skulle kunna framföra det på Lidingö, i Danderyd, Nacka eller en lång rad andra kommuner i Stockholmsregionen då detta uppträder. Problemet är att de bor i en storstadsregion med allt vad det innebär av högre kostnader. Det är många kommuner som har en mer riktig avgiftspolitik.

Jag hörde i TV i går att avgiften till den kommunala musikskolan är ca 600–700 kr i en kommun som Sollentuna. I Luleå, socialdemokratiskt styrd, har man just avskaffat den och infört nolltaxa. Det är för mig en rik kommun. Det är en kommun som inte tar ut några avgifter och som har råd med de utgifter som andra kommuner inte ens skulle fundera på att lägga ut pengar på. Men runt Stockholmsregionen finns hårt slimmade kommuner som försöker ägna sig åt sina kärnverksamheter och har låg utdebitering därför att dess invånare skall ha råd med höga boendekostnader. Inrikesministerns signal till dem är att det inte är synd om dem. Det skall framföras. Det är en viktig signal inför den valrörelse vi närmar oss, därför att syftet här har hela tiden varit – det har vi också fått bekräftat i dag – att pressa fram skattehöjningar i lågskattekommuner. Då uppnår man ju åtminstone syftet nedifrån, en mer jämn utdebitering i landet. Men då är också frågan: Varför har inte fler sänkt skatten i toppen? Det angavs nämligen som ett av skälen för att göra hela den här förändringen.

Till sist vill jag återgå till frågan om hur inrikesministern själv hade agerat som kommunalman, om han styrde i en kommun där 10 kr in betydde 13 kr ut? Vad leder det till för demokrati? Vem engagerar sig i den kommunen? Detta är viktiga frågor att ställa sig. Det är den verklighet som kommunalmän, oavsett om de är socialdemokrater eller moderater, agerar i i över 20 kommuner i det här landet i dag.

Anf. 43 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag kan hjälpa Fredrik Reinfeldt genom att än en gång upprepa att i jämförelse med de problem som jag har sett finns i de flesta Norrlandskommuner och i skogslänen är de problem som man har i Täby faktiskt rätt så lätta. I den jämförelsen tycker jag inte synd om Täby.

Sedan sätter jag inte medborgare och kommun i motsatsförhållande, därför att jag tycker att det är viktigt att även medborgarna i Kalix, Östersund, Bräcke, Karlstad och Sunne skall ha möjlighet till en god skola, en

Prot. 1997/98:68
17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

bra äldreomsorg och en bra sjukvård. Det är många åtgärder som behöver vidtas för att det skall bli möjligt. Men skatteutjämningsystemet är en faktor och ett system som gör det möjligt att omfördela resurser mellan landets kommuner, så att även de kommuner som har det besvärligt skall kunna tillgodose sina medborgare i dessa berättigade krav. Det tycker jag är ett av de viktigaste kraven att ställa på ett skatteutjämningsystem. Ur det perspektivet kan jag tala om för Fredrik Reinfeldt att jag även som kommunalman hyllade principen att vi solidariskt skall hjälpa till att ge samtliga kommuner den möjligheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1997/98:158 om den kommunala näringsverksamheten

Anf. 44 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Mikael Odenberg har frågat vilka åtgärder regeringen avser vidta i syfte att motverka kommunal näringsverksamhet och för att stoppa kommunala företag som har etablerat verksamhet i strid med kommunallagens lokaliseringsprincip. Vidare har Mikael Odenberg frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att underlätta en ökning av kapitalbasen i de kommunala bostadsföretagen samt vad regeringen avser att göra för att tillse att alla kommunala bostadsföretag fullgör sina förpliktelser enligt årsredovisningslagen och aktiebolagslagen.

Kommuner får enligt kommunallagen (1991:900) själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan. Vidare får kommuner driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna i kommunen. Från rättslig synpunkt finns det inte någon klar skiljelinje mellan vad som brukar kallas den kommunala sektorn och det som i dagligt tal brukar kallas näringslivet. Kommuner har rätt att vara verksamma på en rad områden som vanligen ses som en del av näringslivet.

Kommunen kan i stor utsträckning välja mellan att driva sin verksamhet i förvaltningsform eller i annan form, t.ex. i aktiebolagsform. Kommunallagens kompetensregler, t.ex. lokaliseringsprincipen och krav på att den verksamhet som bedrivs är av allmänt intresse för kommunmedlemmarna, gäller även för verksamhet som bedrivs i företagsform. Företagen har således inte vidare kommunalrättslig kompetens än vad kommunerna har. I rättspraxis har lokaliseringsprincipen försetts med viktiga modifieringar som hänger samman med dels befolkningens rörlighet, dels ofullkomligheter i kommunindelningen. Rättspraxis har godtagit att undantag från denna princip skett på så sätt att kommuner får sälja tillfällig överskottskapacitet på marknaden.

Kommunallagen innehåller också bestämmelser om laglighetsprövning av kommunala beslut. Denna prövning som sker på talan av en kommunmedlem har till ändamål att se till att den kommunala självstyrel-

sen utövas på ett lagenligt sätt. Hit hör bl.a. frågan om den kommunala kompetensen. Genom att principiellt viktiga beslut som rör företagen skall underställas fullmäktige har säkerställts att dessa blir föremål för laglighetsprövning.

Från näringslivet har från tid till annan framförts klagomål om konkurrensnedvridande förfarande mellan den offentliga och den privata sektorn. Regeringen har därför beslutat att inrätta ett råd för frågor om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. I rådet skall ingå representanter för offentlig och privat verksamhet. Rådets uppgift skall vara att, med beaktande av de olika grundförutsättningar som gäller för offentlig och privat sektor, söka undanröja konkurrenskonflikter mellan sektorerna. Rådet skall bedriva sin verksamhet under tre år och därefter redovisa sina samlade erfarenheter och resultat som uppnåtts.

Någon ytterligare åtgärd, såvitt avser kommunal näringsverksamhet och kommunala bolag, anser jag inte att det i dagsläget finns anledning att vidta.

Vad avser frågan om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att underlätta en ökning av kapitalbasen i de kommunala bostadsföretagen får jag erinra om innebörden av regeringens förslag i propositionen om överlåtelser av allmännyttiga bostadsföretag eller deras bostäder (prop. 1996/97:38). Genom riksdagens beslut med anledning av detta förslag har det öppnats möjligheter att under tiden oktober 1996 till utgången av december 1997 bredda ägandet i kommunala bostadsföretag utan att företagets ställning som allmännyttigt förloras eller villkoren för räntestöd förändras. Bestämmelserna har senare förlängts att gälla intill utgången av år 1999 (prop. 1997/98:37). Detta innebär att en kommun kan sälja upp till 49 % av aktierna i sitt helägda bostadsbolag. Förslaget lades fram just i syfte att kunna tillföra bolagen både kapital och ägarkompetens från annat håll. Vidare kan kommunen som ägare tillskjuta kapital till sitt bostadsföretag för att på så sätt öka kapitalbasen för bolaget.

När det gäller frågan om värdering av fastigheter i kommunägda bostadsföretag kan jag konstatera att det inte är relevant att utgå från marknadsbedömningar för nedskrivning. Företag vars främsta uppgift är att svara för bostadsförsörjningen i en kommun innebär en långsiktig förvaltning där avsikten är ett långsiktigt ägande. Årsredovisningarna, i de i interpellationen omnämnda bostadsföretagen, har granskats av företagets revisorer som inte funnit att det finns sådana omständigheter att nedskrivning skall ske. Det är för övrigt revisorerna som är satta att granska efterlevnaden av årsredovisningslag och aktiebolagslag.

I detta sammanhang vill jag även peka på att regeringen tillsatt en kommitté för att göra en översyn av den kommunala revisionen. Enligt sina direktiv skall kommittén föreslå lagändringar och åtgärder som kan anses motiverade för att bl.a. öka effektiviteten och kompetensen i revisionsarbetet. I uppdraget ingår även att utreda förutsättningarna och formerna för en reell samordning av den kommunala revisionen. Kommittén skall redovisa resultatet av sitt arbete under våren 1998.

Prot. 1997/98:68
17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 45 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag ber först att få tacka inrikesministern för svaret på interpellationen.

Jag tycker att det finns anledning att vara bekymrad över den snabbt expanderade kommunala verksamheten i bolagsform. Kommunala bolagsbildningar är i praktiken ett sätt för många kommuner att försöka kringgå kommunallagens restriktioner av vad kommuner får syssla med.

Den kommunala bolagsverksamheten försvårar medborgarnas insyn. Vi har fått ett exempel på det nyligen. Mats Hulth:s sätt att fördela sina interna representationsnotor över ett antal kommunala bolag är ett misslyckat exempel på hur man försvårar insyn för medborgarna.

Det är också svårare för medborgarna att överblicka vilka beslut om kommunala verksamheter som de facto fattas inom bolagssektorn. Det är ett av skälen till att vi i dag har en lång rad etablerade kommunala verksamheter som strider mot kommunallagens lokaliseringsprincip. Det gäller alltså verksamheter som bedrivs i andra kommuner än den egna.

Det allvarligaste är att den kommunala bolagsverksamheten och den kommunala näringsverksamheten snedvrider konkurrensen. Vi har i dag på Konkurrensverket en strid ström av anmälningar. Konkurrensverket kan sällan ingripa eftersom det inte handlar om att göra det som det står om i konkurrenslagen, nämligen att missbruka en marknadsdominerande ställning. Det är likafullt en snedvridning av konkurrensen som orsakar välfärdsförluster för det svenska samhället och för de svenska medborgarna. I praktiken konkurrerar de kommunala bolagen med den kommunala beskattningsrätten som eget kapital, och det kan aldrig bli en konkurrens på lika villkor.

Jag är litet besviken över att inrikesministern bara avfärdar detta med att säga att man från regeringens sida minsann har inrättat ett råd för konkurrensfrågor. Det är väl gott nog. Frågan är vilken tröst ett råd för konkurrensfrågor ger den näringsidkare som har konkurrerats ut av en öppet eller dolt subventionerad kommunal näringsverksamhet.

De kommunala bostadsbolagen är ett särskilt sorgebarn i detta sammanhang. Bostadsinvesteringar är oerhört kapitalkrävande investeringar. Det är långsiktiga och riskfyllda investeringar – något som vi har sett prov på i Haninge kommun. Det är investeringar som kräver ett rejält eget sparande.

De kommunala bostadsföretagen har dock byggts upp utan några nämnvärda krav på eget sparande. Tvärtom har vi haft ett system med subventioner och regleringar som har gjort det möjligt för de kommunala bostadsföretagen att bedriva sin verksamhet utan att ha en stadig kapitalbas att stå på. I dag är ett stort antal av de kommunala bolagen hopplöst underkapitaliserade.

Åt detta gör regeringen ingenting. Man slår vakt om ett omodernt kommunalt fastighetsäggande och försvårar i praktiken en nödvändig omstrukturering.

Jag har nu i min interpellation tagit upp det förhållande att vi inom den kommunala bostadssektorn har ett stort antal företag som är välskötta, men också ett stort antal företag som i praktiken är på fallrepet. Det fattas 5 miljarder kronor i de 15 mest utsatta kommunala bostadsföretagen.

Här har man uppblåsta fastighetsvärden i sina balansräkningar. De fastighetsvärdena borde skrivas ned. Företagen borde, om de följer lagen, upprätta kontrollbalansräkningar. Sedan skulle företagen rekonstrueras eller likvideras.

Jag frågar vad inrikesministern tänker göra åt detta. Ministern kryper då bakom de kommunala revisorerna och säger att det inte är relevant att utgå från marknadsbedömningar för nedskrivning. Jag frågar mig varför det inte är det. Årsredovisningslagen är på denna punkt mycket tydlig.

Jag skulle återigen vilja veta vilka åtgärder regeringen avser vidta för att se till att de kommunala bostadsföretagen i likhet med alla andra företag verksamma i detta land följer de lagar som Sveriges riksdag har stiftat.

Anf. 46 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Det kanske ändå finns anledning att väldigt kort uppehålla sig vid det historiska skälet till framväxten av de kommunala affärsverksamheterna, oavsett om det skedde i bolagsform eller i förvaltningsform. De växte ju fram därför att ingen annan var intresserad av verksamheten.

Efter andra världskrigets slut var ingen intresserad av att bygga bostäder i vårt land. Hade de allmännyttiga bostadsföretagen inte bildats – hade bostadskooperationen inte funnits – hade det inte byggts några bostäder för det breda folklaget.

Det fanns inte heller något stort intresse för att ta ansvar för energin. Intresset var minimalt för att ta ansvar för gator, vatten och avlopp. Därför bildade kommunerna organisationer just för detta. Det är väl därför man anser att dessa verksamheter faller inom normal kommunal verksamhet.

Jag tycker att det finns anledning att blicka tillbaks litet grand och se varför dessa verksamheter växte fram.

Som Mikael Odenberg med all säkerhet känner till lyder kommunala bolag under samma offentlighetsprincip som verksamheter som bedrivs i förvaltningsform. Det är samma insyn.

Jag tycker inte att man skall negligera det råd som regeringen nu har föreslagit skall inrättas. Det skall bestå av medlemmar dels från den offentliga sektorn, dels från den privata sektorn. De får tillfälle att penetrera och analysera de rapporter som kommer utifrån landet – särskilt från den privata sidan – om att kommunerna snedvrider konkurrensen. Fram med de rapporterna på bordet! Låt rådet ta dem till sig, diskutera dem och analysera dem.

Det finns också anledning att säga att de kommunala bolagen endast ökade med 4 % mellan 1990 och 1995. Det är inte någon förfärligt snabb ökningstakt.

Så vill jag gå in på frågan om de kommunala bostadsbolagen.

De kommunala bostadsbolagen förvaltar omkring 900 000 lägenheter i vårt land. Det är minoriteten av de kommunala bostadsbolagen – oftast de som förvaltar 1 500 lägenheter eller färre – som har ekonomiska bekymmer. Precis som Mikael Odenberg sade är majoriteten av de kommunala bolagen faktiskt friska och sunda.

Prot. 1997/98:68
17 februari

*Svar på
interpellationer*

Bengt A W Johansson – den statliga utredaren – har kommit fram till att detta omfattar ungefär 5 miljarder. Det skall jämföras med vad fastighetskrisen på den privata sidan i slutet på 80-talet har kostat skattebetalarna. Ingen har ännu slutnotan. Det har talats om allt mellan 50 och 70 miljarder. Det var de förluster som de professionella fastighetsförvaltarna åsamkade de svenska skattebetalarna. I det perspektivet är de kommunala bolagen inte så förfärligt dåliga.

Jag tycker att man måste kunna se på de kommunala bostadsbolagen på ett helt annat sätt. Det finns en annan uppgift för dem. Det finns en långsiktighet. Deras uppgift är framför allt att se till att medborgarna i kommunerna kan känna trygghet i sitt boende. Det är en av de kommunala bolagens viktigaste uppgifter.

Anf. 47 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag har inget emot att inrikesministern blickar bakåt. Min kritik gäller att inrikesministern *bara* blickar bakåt. Jag tycker att det finns ett behov av att också blicka framåt.

Vi har historiskt byggt upp en omfattande kommunal näringsverksamhet inom bostadsektorn och inom energisektorn. Båda dessa sektorer har avreglerats. Kommunerna möter nu yttre konkurrensvillkor i huvudsak på lika villkor. Man skyddas inte av regleringar och subventioner i den utsträckning som man har gjort i historisk tid. Det innebär att det ställs helt nya krav både på energiföretagens och bostadsföretagens sätt att bedriva sin verksamhet.

Vi har haft en bostadskrasch i Haninge. Vi har haft en krasch i energisektorn. Jag vågar påstå att det kommer fler krascher inom båda dessa sektorer därför att den kommunala företagssektorn inte är skickad att möta de krav som ställs på bolags verksamhet under fri konkurrens och utan skydd av statliga regleringar och subventioner.

Det stora bekymret här är ju att den kommunala bolagssektorn generellt sett – även om det finns exempel på välskötta och lönsamma företag – är hopplöst underkapitaliserad. Ett antal kommunala bostadsföretag är i dag konkursmässiga. Man bedriver en riskverksamhet där hela kommuners framtid står och faller med bolagen. Kommuner har utestående borgensåtaganden för kommunal bolagsverksamhet och kommunalt bostadsbyggande på i storleksordningen 750 miljarder kronor. Jag tror att man skall vara försiktig med att göra jämförelser med fastighetskrisen. Den kris som *skulle* kunna uppkomma inom den här sektorn är ju av gigantiskt format.

Jag vill återkomma till inrikesministerns konstaterande i interpellationssvaret om att det inte finns någon anledning att bry sig om vad fastigheterna i de här utsatta företagen har för marknadsvärde. Det skulle inte vara relevant. Nu är det så att årsredovisningslagen är mycket tydlig. Den ger klart besked: Har tillgångar förlorat i värde så skall de skrivas ned.

Det är två saker här som är litet pinsamma för inrikesministern. Det första som är pinsamt är att så sent som för tre dagar sedan skrev SABO:s vd, Bengt Owe Birgersson, en artikel i Dagens Industri där han konstaterade: "Det innebär att nedskrivning ska göras så fort det verkliga värdet (marknadsvärdet) understiger det bokförda värdet." Han vill antingen ha en speciallagstiftning som skulle göra det möjligt för de här bolagen att

fortsätta med någon sorts kreativ bokföring eller ändrade värderingsregler i årsredovisningslagen.

Det andra som är pinsamt är att det ju inte är jag som har hittat på den här årsredovisningslagen. Den årsredovisningslag som vi talar om har Jörgen Anderssons regering framlagt och fått godkänd av riksdagen. Därför kvarstår min fråga: Vad avser inrikesministern att göra för att se till att även kommunalt ägda företag rättar sig efter de redovisningsregler som måste tillämpas av varje annat företag i detta land? Det går inte att krypa bakom några kommunala revisorer. Regeringen borde känna ett ansvar för att upprätthålla respekten för de lagar som regeringen själv har framlagt förslag om och fått beslut om i Sveriges riksdag.

Anf. 48 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är fullständigt relevant att jämföra vad fastighetskrisen där de s.k. proffsen var inblandade har kostat skattebetalarna med det som vi nu kan bedöma att kostnaderna för de kommunala bostadsbolagen kommer att bli. Det är relationer på ca 60 miljarder kronor respektive 5 miljarder kronor. När sedan Mikael Odenberg tar upp siffran om borgensåtaganden – som jag inte har möjlighet att kontrollera – på 750 miljarder, är det väl så att det också finns en tillgångssida i de svenska kommunerna som inte är helt oansenlig?

När det gäller bostadsbolagen vill jag säga att bolagen, i detta fall nämner Mikael Odenberg bostadsbolagen, inte bara har kommunala revisorer. De har också auktoriserade revisorer som lyder under ett revisionsreglemente. Det finns faktiskt exempel på att sådana auktoriserade revisorer i någon kommun i det här landet nu har krävt nedskrivningar av fastighetsvärdet. Jag har alltså fullt förtroende för att dessa revisorer tar sitt revisorsuppdrag på allvar och också fullgör de skyldigheter som detta innebär.

Men jag är angelägen om att tillägga att de kommunala bostadsbolagen också har en annan uppgift, nämligen att långsiktigt trygga ett lägenhetsbestånd och se till att de boende känner trygghet i sitt boende. Det är kanske den viktigaste uppgift som de kommunala bostadsbolagen har. Det innebär inte att man skall ge sig ut på ekonomiska äventyrligheter. Det trodde jag var självklarheter som jag inte behövde nämna från denna talarstol.

Anf. 49 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Den stora bankkrisen var väsentligen en kris som hamnade inom fastighetssektorn – lokalfastigheter och näringsfastigheter. Det blev stora belopp. Inrikesministern nämner 60 miljarder. Nu har staten lyckats återta en hel del av de här pengarna.

Det enda skälet till att den här krisen ännu inte har spridit sig till bostadssektorn är det bruksvärdesystem för hyressättningen som har inneburit att man har skickat notan vidare till oss som är hyresgäster. Det är huvudanledningen till att vi inte har haft motsvarande förluster inom bostadssektorn. Det borde inrikesministern vara medveten om.

Jag uppfattar att Jörgen Andersson på något sätt är så förblindad av sin, tycker jag, litet gammaldags omsorg om det kommunala bostads- och fastighetsägandet att han inte ens vill slåss för att de kommunala bostads-

företagen skall iaktta samma regler som gäller för all annan bolagsverksamhet i det här landet. Det är ett faktum att ett antal kommunala bostadsföretag är i en situation där de borde upprätta kontrollbalansräkning, där företagen borde rekonstrueras eller läggas ned. Det följer av den årsredovisningslag som Jörgen Anderssons regering själv har framlagt förslag om i riksdagen.

Jag kan bara konstatera att regeringen inte bryr sig. Den kommer inte att göra något. Den hoppas att de kommunala revisorerna kanske vaknar någon gång. Jag får väl överväga om jag själv skall ta och polisanmäla styrelsen i något av de här kommunala bostadsföretagen. Sedan får vi se hur årsredovisningslagen tillämpas. Jag delar nämligen SABO:s verkstäl-lande direktörs uppfattning att årsredovisningslagen ställer nya krav på de kommunala bolagen. Jag tycker att regeringen borde se till att upprätthålla laglydnaden även för dem.

Anf. 50 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s):

Fru talman! Det är naturligtvis upp till Mikael Odenberg som alla andra medborgare att överväga polisanmälningar i olika delar. Det vill jag inte kommentera. Det gör han som han vill.

Men vad jag försöker säga här är att det faktiskt är kommunerna och inte staten som äger bostadsföretagen. Det är de som har ägaransvaret. Det är de som utser revisorer – både kommunala revisorer och, för att komplettera, auktoriserade revisorer. Det är de som har ansvaret för att man sköter de här angelägenheterna i enlighet med den lagstiftning som riksdagen har beslutat om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.37 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00

9 § Svar på interpellation 1997/98:154 om säkerhetsavstånd till mobil- sändarantenn

Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Erling Bager har frågat miljöministern om hon avser att ta initiativ för att utreda om säkerhetsavstånd bör införas till daghem, skolor och bostäder för mobilsändarmaster/-antenn. Då frågan berör telekom-
munikationsområdet svarar jag på denna interpellation.

Frågor kring mobilsändarmasters eventuella skadeeffekter är något som diskuteras livligt. Frågorna har studerats av Statens strålskyddsinsti-

tut, SSI, som bl.a. utgivit informationsblad om just strålningen från basstationer för mobiltelefoni.

För såväl yrkesexponering som exponering för allmänheten har gränsvärden för radiofrekvent strålning etablerats. De rekommenderade värdena för allmänheten utgör en femtedel av motsvarande värden för yrkesexponering.

SSI har gjort flera utredningar om strålningsförhållandena kring mobiltelefonmaster, och resultaten kan sammanfattas i följande.

- Gränsvärdena överskrids på avstånd närmare än en meter rakt framför antennens strålande yta.

- På avstånd större än något tiotal meter från antennerna är strålningsstyrkan mycket låg. I många fall där allmänheten varit oroad har strålningsstyrkan varit mindre än en tusendel av gränsvärdena.

- Antennerna har låg utstrålning i andra riktningar än huvudstrålriktningen. För antenner placerade på husfasader innebär detta att strålningen i utrymmen bakom antennen är klart under gränsvärdena.

- Den tekniska utrustningen i basstationerna och kablarna till antennen avger ingen strålning av betydelse.

Utifrån dessa resultat konstaterar SSI att basstationer för mobiltelefoni inte innebär någon risk ur strålningssynpunkt. Mot bakgrund av detta finner jag det inte motiverat att från regeringshåll föreslå särskilda säkerhetsavstånd. Som jag ser det bör det vara de lokala hälsovårdsmyndigheterna som i samråd med SSI och andra berörda myndigheter bör undersöka hur master installeras, så att de t.ex. genom slarv inte riktas på så sätt att personer kan komma i närheten av huvudstrålningen.

Anf. 52 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, som jag dock inte kan vara nöjd med. Allra först vill jag klarlägga att jag inte påstår i min interpellation att det blir hälsoskador av strålning från mobilsändarantennerna och master. Men det faktum att vissa forskare inte kan utesluta denna risk vid långtidsexponering gör att jag tycker att man skall utreda att införa säkerhetsavstånd för daghem, lekskolor och dylikt, med andra ord att låta försiktighetsprincipen råda.

Enligt läkarförbundet i Australien absorberar barn mikrovågor tre och en halv gång mer än vuxna. Man har haft en mycket intensivare debatt om mobilsändare och master i andra länder än i Sverige. Vi har mest haft en debatt om telefonapparaterna, de s.k. nallarna, och hur de påverkar. När vi nu däremot får massor av antenner och sändare i samhället som väller fram har vi inte haft någon genomgående debatt om detta tidigare.

Det finns också svenska forskare, som t.ex. Olle Johansson på Karolinska Institutet som forskar om neurobiologi, som pekar på att man inte kan utesluta risker. Han har pekat på experiment utomlands på råttor som har fått kromosomförändringar vid långtidsexponering. Han betecknar också det som pågår i Sverige som ett fullskaleexperiment med hela svenska befolkningen. Det är alltså Olle Johanssons ord från Karolinska Institutet.

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag konstaterar att man på sätt och vis av svaret kan utläsa att gränsvärden överskrids på i varje fall ett avstånd på under metern. Då tycker jag kanske att man i varje fall klart skulle kunna tala om det från regleringen och SSI. På avstånd på en meter och under det har man en alldeles för hög strålning i förhållande till den som kan vara lämplig.

Låt mig peka på hur det ser ut i gatumiljön, exempelvis nära här i Gamla stan. På Västerlånggatan sitter mitt emot apoteket Korpen en antenn på fastigheten som man lätt tar med handen på om man öppnar fönstret. Jag tror inte så mycket på att den antennen, som är i form av rundstav, är så perfekt riktad att ingen strålning går bakåt.

Jag tycker att det borde finnas litet riktlinjer för hur man monterar upp dessa antenner och att man lägger in säkerhetsaspekter. Återigen: Inom miljöpolitiken i övrigt låter man försiktighetsprincipen råda om det är så att man inte kan utesluta att hälsorisker kan uppstå vid långtidsexponering.

Jag tycker inte att svaret är tillfredsställande. Jag skulle gärna vilja att kommunikationsministern mer ingående tog upp detta med säkerhetsaspekterna. Inte minst nu när man i varje fall medger att vid avstånd på en meter och därunder har man hög strålning.

Slutligen finns det många exempel man kan ta upp om hur antennerna nu kommer på så många platser från de tre olika företag som tävlar om att ha den bästa täckningen i Sverige. Jag ser också i en broschyr från Stadsbyggnadskontoret i Stockholm att man år 1997 säger att man inte säkert vet någonting som hälsoriskerna. Det är ännu okänt om mobiltelefonerna ger strålning som orsakar hälsorisker. Därför tycker jag att det är viktigt att man inte bara hänvisar till kommunernas miljönämnder.

Anf. 53 CARINA HÄGG (s):

Fru talman och kommunikationsminister Ines Uusmann! Erling Bager har frågat miljöministern om hon avser ta initiativ för att utreda om säkerhetsavstånd bör införas till daghem, skolor och bostäder för mobilsändare och antenner. Frågan berör även Ines Uusmanns område, och eftersom hon har huvudansvaret har hon här svarat att hon inte avser att göra någonting för närvarande. Jag känner mig litet tveksam till det. Detta är en fråga som man närmar sig med stor ödmjukhet, och den berör som sagt väldigt många olika ministerområden.

Det jag främst tänker på är barnen. De barn som nu växer upp lever i ett helt annat samhälle och utsätts under en mycket längre period för strålningen. På den punkten tycker jag att Erling Bager resonerar på ett sätt som man måste lyssna till och kan sympatisera med. Det pågår ett fullskaleexperiment i samhället i dag. Det finns i dag ingen utvärdering av vad dessa strålningsrisker kan innebära på sikt.

Det gäller dels att de barn som växer upp utsätts under så mycket längre tid, dels att det finns så många olika källor som tillsammans har en effekt. Jag har inte känt att man från SSI har tagit den hänsynen till detta som man kanske skulle vilja att man där skulle göra. Man bör gardera sig och vara förutseende när det gäller kommande hälsoskador.

Vi vet när vi tittar tillbaka i historien att nya hälsofaror ofta har mötts med stor skepsis. Man har inte tagit itu med dem därför att man har saknat tillräckligt underlag. Man har inte haft tillräckligt med utvärderingar för att göra något förrän väldigt många människor upplevt att de påverkats och att man kan konstatera skador.

Man skulle önska att vi lärde oss och att vi förekom innan vi kanske ställs inför det faktum att många människor tagit skada av strålningen, framför allt av den sammanlagda effekten. Om nu inte Ines Uusmann vill gå interpellanten till mötes på det sätt som han önskat undrar jag om det finns något annat man kan göra. Kan man samla in mer uppgifter? Jag skulle önska att man framför allt tittade närmare på vad som händer med barnen. I dag vet vi väldigt litet om hur de påverkas.

Anf. 54 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! SSI är den myndighet som har att se till att dessa faror kan minimeras och som skall hålla sig à jour med forskning. Där har man under ett antal år följt det här ganska noggrant och fortsätter att göra det. Men utifrån de uppgifter som forskningen tillhandahåller nu menar man på SSI att det inte finns någon anledning att gå ut med några särskilda eller annorlunda säkerhetskrav.

I frågan om ett säkerhetsavstånd på en meter menar SSI att man måste vidta de försiktighetsåtgärder som krävs i arbetarskyddslagen, Arbetarskyddsstyrelsens författningar. De reglerna gäller, ASF:s regler gäller och det finns även rekommendationer från FN:s världshälsoorganisation, WHO, som naturligtvis också måste följas.

Men på SSI konstaterar man att man för närvarande inte kan se någon risk från strålningsskyddssynpunkt. Icke desto mindre, fru talman, är det viktigt att man följer försiktighetsprincipen. Av den anledningen har Socialstyrelsen frågat ett antal myndigheter, som kan vara mer eller mindre berörda av dessa problem, hur de ser på forskningsresultaten och utvecklingen på området. Det arbetet är inte avslutat. Frågan ställdes ganska nyligen, och man har ännu inte fått in några svar.

Men det är alltså dels SSI, dels Socialstyrelsen som har problemen under lupp. Man skall komma ihåg att detta inte är en fråga som man tar lätt på ifrån samhällets sida. Jag tycker att det är viktigt att inte ta ifrån tillsynsmyndigheter och miljö- och hälsoskyddsnämnder ansvaret. Det handlar ju faktiskt också om hur man placerar antennerna. Vi måste alla dela ansvaret, både staten och den kommunala tillsynsmyndigheten.

Anf. 55 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Allra först vill jag säga att man inte med bästa vilja i världen kan påstå att vi följer försiktighetsprincipen när den ansvariga myndigheten ger besked om att här inte finns några risker. Då följer man inte försiktighetsprincipen.

Jag kan inte gå in på fördelningen inom Regeringskansliet vad gäller interpellationsdebatter och annat. Men det förefaller som om kommunikationsministern får ta hand om många frågor av svårbedömd karaktär. Jag ställde den här interpellationen till miljöministern, eftersom det i första hand är en hälsofråga, men den har sedan skjutits över till kommunikationsministern.

Prot. 1997/98:68

17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

I svaret står att ministern och regeringen inte vill föreslå ett säkerhetsavstånd. Jag gick inte så långt i min interpellation, utan jag gick dithän att man borde utreda frågan om inte säkerhetsavstånd till daghem, skolor och bostäder för dessa sändare borde införas. Jag trodde inte att man skulle kunna gå direkt på ett förslag från regeringen utan att först utreda det, och jag tycker fortfarande att det är viktigt att man utreder först. Arbets-skyddslagen berör i vissa delar dem som sätter upp antennerna, men också Boverket behöver ledning om hur de skall hantera frågan. De väntar på besked från andra statliga myndigheter innan de tar in detta i sina bedömningar.

Jag vill gå vidare med frågan om samordningen i regeringen. I samband med att jag lade fram interpellationen framkom det i massmedierna att det skulle ha begärts en utredning inom Regeringskansliet. Till Göteborgsposten har man på Miljödepartementet sagt att regeringen har tillsatt en utredning som skall vara klar inom ett år. Jag har försökt kontrollera detta i dag, och tydligen jobbar några tjänstemän med detta.

Jag undrar litet stilla hur det är med samordningen i Regeringskansliet och de statliga myndigheterna. I det här fallet har Socialstyrelsen tjänstemän som granskar området, och från Miljödepartementet har man uppgett att en sådan översyn pågår. Det är bra om så sker, men jag tycker också att det kanske borde ha nämnts i regeringens interpellationssvar, som väl måste vara samordnat mellan departementen.

Jag tycker att det är viktigt att man tar saken på fullt allvar och åtminstone påpekar att det är olämpligt att vistas närmare antenner än en meter. Vi vet att det dräller av antenner på fastigheterna. Jag blev upprörd från Huddinge och fick höra att det sitter flera sändare på väggen utanför en mödravårdscentral och flera större antenner på taket.

Antennerna är av olika karaktär. Den antenn jag nämnde som finns på Västerlånggatan mitt emot apoteket är i form av en stång som gjorts ganska snyggt i smide för att passa in på fasaden. Det är en rundstång nära fönster som sänder åt praktiskt taget alla håll. Andra typer av antenner ser ut ungefär som ett tvåliters mjölkpaket. Det är grå lådor som sätts upp på väggarna. De kan säkert skärmas av så att strålningen går rätt ut från väggen.

Men återigen menar jag att det är viktigt att man ger rekommendationer och inte bara hänvisar till de lokala miljö- och byggnadsnämnderna. Här behövs riktlinjer.

Anf. 56 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Kommunikationsminister Ines Uusmann! Det var bra att ministern redogjorde för att man har ett samarbete och kontakter mellan de olika departementsområdena. Det här är ju inte bara en fråga för Kommunikationsdepartementet, även om jag förstår att en hel del av ansvaret ligger där. Enligt mitt sätt att se är det i allra högsta grad en hälsofråga. Man känner ofta att utvecklingen på det här området går fortare än man hinner med att följa upp och vid behov kanske reglera.

Jag kan nämna ett annat exempel som jag blivit uppmärksam på och som man verkligen kan ställa frågor kring. I dag finns ju *baby watchers*, elektroniska barnvakter. Man sätter en dosa, liknande en mobiltelefon, i barnvagnen eller vid huvudänden av barnets säng, och föräldern har också en. Sedan kan föräldern vistas i en annan del av huset och

ändå höra om barnet vaknar eller blir ledset och då gå och ta hand om det. Dessa apparater fungerar som mobiltelefoner, men i dag vet man ingenting om dem. Till detta kommer att vi vet oerhört litet om hur små, känsliga barn reagerar på den här typen av strålning, även om det är en låg exponering av radiostrålar. Jag känner att det är väldigt svårt att se vad det här kommer att betyda.

Det finns alltså strålning på många områden, och när man ser det blir frågan om radioantennerna desto viktigare.

Anf. 57 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Vi lever i en värld där det finns oerhört många mikrovågor som korsar oss och påverkar oss. Vi behöver bara gå till vårt eget kök så vet vi hur det ser ut. Men nu diskuterar vi mobilsändarantennerna.

Jag delar Erling Bagers uppfattning att man skall ta frågan på allvar – självfallet skall man göra det. Men innan man kommer så långt att man fastställer riktlinjer – vilket ändå är en allvarlig sak – behöver man göra en ordentlig undersökning. Det är den undersökningen som Socialstyrelsen har börjat med. Det är viktigt att komma ihåg att detta är en hälsofråga. Nu råkar det vara så att vi pratar om mobilsändare, och därför hamnar det hela under post- och telefrågor. Men det är i grunden en hälsofråga. Socialstyrelsen ställer frågor till olika myndigheter, och sammanställer svaren för att få ett bra underlag. Efter detta kan man sedan ta reda på om riktlinjer behövs eller inte.

Den ansvariga myndigheten hävdar att det inte finns belägg för detta i dag. Men vi har ju ändå en myndighet som har gått vidare, och i och med det hoppas jag att Erling Bager inte tycker att vi slarvar bort frågan. Det är en viktig hälsofråga.

Anf. 58 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! De svar som kommunikationsministern ger, speciellt i det senaste inlägget, ger en bättre inriktning av problemen än vad själva svaret gör. Där finns nämligen ingenting om det som tydligen finns hos Socialstyrelsen, och som jag själv fick ta upp i debatten i och med att medierna har plockat fram det hela. Det är bra att Socialstyrelsen håller på! Det var just det som jag begärde med interpellationen – att få en utredning. Man bör utreda detta noggrant, och överväga om man skall införa säkerhetsavstånd.

Svaret ger i varje fall *en* indikation om att en meter och därunder är olämpligt avstånd. Man säger också att man kan rikta det hela så att det går åt ett håll. Men har allmänheten fått information om detta? Har de som bor i Gamla stan och på andra ställen där det här finns utanför fönstren fått veta detta? Om farhågorna finns fordras det att man centralt från statsmakten tar fram någon typ av råd och inriktning som också allmänheten får ta del av. Det skall inte enbart gälla arbetslagstiftningen. Detta påverkar nämligen boendet så pass mycket.

Barn i lekskolor och skolor påverkas. Genom att barn mänskligt sett under mycket längre tid än vi vuxna kommer att utsättas för detta har de en längre exponering. Då bör försiktighetsprincipen gälla. Jag är ledsen att säga att man inte hittills har visat att man låter försiktighetsprincipen råda, trots att det finns forskare som inte utesluter hälsorisker. SSI har

*Fel! Okänt
växelargument.*

skrivit och gett förslag till Kommunikationsdepartementet, som tar ganska lätt på detta.

Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Jag vill påstå att ingen tar lätt på detta. Det är, som jag sade, en hälsofråga. Även om jag inte är hälsominister känner jag stor respekt för att den teknik som vi behöver för att ha en bra kommunikation också skall fungera ur hälsoaspekter. Jag välkomnar alltså det arbete som Socialstyrelsen utför.

Samtidigt är SSI den myndighet vi i dag har att luta oss emot. Till dess att vi får bättre underlag är det så. Men jag hävdar också att miljö- och hälsoskyddsnämnderna har ett stort ansvar för att bevaka hur detta fungerar i praktiken. Det kan vi inte göra från statens sida – inte ens om vi hade aldrig så bra riktvärden. Det måste göras lokalt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1997/98:KU17
Justitieutskottets betänkanden 1997/98:JuU8 och JuU9
Lagutskottets betänkanden 1997/98:LU11 och LU13
Kulturutskottets betänkanden 1997/98:KrU3–KrU5
Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU13
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1997/98:AU6 och AU7
Bostadsutskottets betänkande 1997/98:BoU4

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositioner
1997/98:55 Kvinnofrid
1997/98:58 Amsterdamfördraget

Jordbruksutskottets betänkande
1997/98:JoU12 Ändringar i djurskyddslagen, m.m.

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställes

den 16 februari

1997/98:189 av *Beatrice Ask* (m) till jordbruksministern
EU:s säljförbud av särskilda frösorter

den 17 februari

Prot. 1997/98:68

17 februari

1997/98:190 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieministern
Miljöbrott

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 mars.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 februari

1997/98:443 av *Annika Nordgren* (mp) till försvarsministern
Försvaret och personer med främlingsfientliga åsikter
1997/98:444 av *Chatrine Pålsson* (kd) till miljöministern
Fisketillgången i Kalmar läns kustvatten
1997/98:445 av *Barbro Johansson* (mp) till arbetsmarknadsministern
Införandet av friår
1997/98:446 av *Jan Lindholm* (mp) till statsministern
De mindre och medelstora högskolornas ökade resursbehov
1997/98:447 av *Lars Hjertén* (m) till statsrådet Thomas Östros
Småföretagare och utskick av deklarationsblanketten
1997/98:448 av *Elizabeth Nyström* (m) till näringsministern
Den elintensiva industrins konkurrenskraft
1997/98:449 av *Göran Hägglund* (kd) till statsrådet Thomas Östros
Förmånsbeskattning vid lån av hemdatorer

den 16 februari

1997/98:450 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsministern
Deltagarförteckningar vid representation
1997/98:451 av *Jan Backman* (m) till statsministern
Öresundsregionen

den 17 februari

1997/98:452 av *Eva Zetterberg* (v) till statsministern
Vapenexport till Latinamerika och Karibien
1997/98:453 av *Inger René* (m) till statsrådet Thomas Östros
Likvärdig skattebehandling

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 mars.

Prot. 1997/98:68
17 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

14 § Kammaren åtskildes kl. 18.24.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.37 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Svar på interpellation 1997/98:129 om högskolornas roll i den regionala utvecklingen.....	1
Anf. 1 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	1
Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c).....	3
Anf. 3 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m).....	4
Anf. 4 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	5
Anf. 5 OLOF JOHANSSON (c).....	6
Anf. 6 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m).....	6
Anf. 7 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	7
Anf. 8 OLOF JOHANSSON (c).....	8
4 § Svar på interpellation 1997/98:130 om utbildningens in- frastruktur.....	9
Anf. 9 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	9
Anf. 10 ANDREAS CARLGREN (c).....	10
Anf. 11 RUNE RYDÉN (m).....	11
Anf. 12 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	12
Anf. 13 ANDREAS CARLGREN (c).....	13
Anf. 14 RUNE RYDÉN (m).....	14
Anf. 15 Utbildningsminister CARL THAM (s).....	15
Anf. 16 TALMANNEN.....	16
Anf. 17 ANDREAS CARLGREN (c).....	16
5 § Svar på interpellation 1997/98:153 om barn och vuxna med stamningsproblem.....	16
Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	16
Anf. 19 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	17
Anf. 20 TALMANNEN.....	18
Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	19
Anf. 22 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	19
Anf. 23 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s).....	19
6 § Svar på interpellation 1997/98:123 om den regionala ut- vecklingen	20
Anf. 24 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	20
Anf. 25 ROLF KENNERYD (c)	22
Anf. 26 BIRGITTA GIDBLÖM (s)	23
Anf. 27 LENNART HEDQUIST (m).....	24
Anf. 28 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	25
Anf. 29 ROLF KENNERYD (c)	26
Anf. 30 BIRGITTA GIDBLÖM (s)	26
Anf. 31 LENNART HEDQUIST (m).....	27
Anf. 32 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	27
Anf. 33 ROLF KENNERYD (c)	28
Anf. 34 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	28

*Fel! Okänt
växelargument.*

7 § Svar på interpellation 1997/98:156 om grundlagsenlighet- en i det kommunala utjämnningssystemet	29
Anf. 35 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	29
Anf. 36 FREDRIK REINFELDT (m)	30
Anf. 37 LENNART HEDQUIST (m).....	31
Anf. 38 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	31
Anf. 39 FREDRIK REINFELDT (m)	32
Anf. 40 LENNART HEDQUIST (m).....	33
Anf. 41 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	34
Anf. 42 FREDRIK REINFELDT (m)	35
Anf. 43 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	35
8 § Svar på interpellation 1997/98:158 om den kommunala näringsverksamheten.....	36
Anf. 44 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	36
Anf. 45 MIKAEL ODENBERG (m).....	38
Anf. 46 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	39
Anf. 47 MIKAEL ODENBERG (m).....	40
Anf. 48 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	41
Anf. 49 MIKAEL ODENBERG (m).....	41
Anf. 50 Inrikesminister JÖRGEN ANDERSSON (s).....	42
Ajournering.....	42
Återupptagna förhandlingar	42
9 § Svar på interpellation 1997/98:154 om säkerhetsavstånd till mobilsändarantennor	42
Anf. 51 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	42
Anf. 52 ERLING BAGER (fp).....	43
Anf. 53 CARINA HÄGG (s).....	44
Anf. 54 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	45
Anf. 55 ERLING BAGER (fp).....	45
Anf. 56 CARINA HÄGG (s).....	46
Anf. 57 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	47
Anf. 58 ERLING BAGER (fp).....	47
Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	48
10 § Förnyad bordläggning	48
11 § Bordläggning.....	48
12 § Anmälan om interpellationer.....	48
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	49
14 § Kammaren åtskildes kl. 18.24.	50

Elanders Gotab, Stockholm 1998